

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง นโยบายและรูปแบบการดำเนินงานด้านความร่วมมือ
ด้านการพัฒนาของไทยหลังวิกฤตโควิด-19

จัดทำโดย นางสาวณัฐฐ์สิริ นิมยี่สุน
รหัส 14018

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 14 ปี 2565
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง นโยบายและรูปแบบการดำเนินงานด้านความร่วมมือ
ด้านการพัฒนาของไทยหลังวิกฤตโควิด-19

จัดทำโดย นางสาวณัฐฐิติ นิมยี่สุน
รหัส 14018

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 14 ปี 2565
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปิ่นทอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต เชิดชู รักตะบุตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิวินท์ สุพทุธิกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาฉบับนี้พิจารณาผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ต่อความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย เนื่องจากวิกฤตโควิด-19 และมาตรการที่เกี่ยวข้องได้ส่งผลให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ นอกเหนือจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้เกิดความต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนแล้ว โควิด-19 ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการพัฒนา เศรษฐกิจที่ซับซ้อนและขาดความยั่งยืนในหลายประเทศ รวมถึงประเทศที่พัฒนาแล้ว และได้ทำให้ ทิศทางความร่วมมือและเป้าหมายด้านการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ในกรณีนี้ ประเทศต่าง ๆ รวมถึงไทย ซึ่งมีบทบาทเป็นประเทศผู้ให้กำเนิดใหม่ (emerging donors) จำเป็นต้องปรับตัวและทบทวนทิศทาง แผนงานและจัดอันดับความสำคัญใหม่เช่นกัน

ผลการศึกษาพบว่า โควิด-19 ส่งผลต่อการดำเนินงานและนโยบายด้านความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย ดังนี้

1. มีประเทศคู่ความร่วมมือใหม่ ๆ หรือฟื้นฟูความร่วมมืออีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่พัฒนาแล้ว ให้ความสนใจที่จะร่วมมือกับไทยมากขึ้น เช่น ลักเซมเบิร์ก สมาพันธรัฐสวิส
2. ประเด็นความร่วมมือของไทยมีจุดเน้นมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ความร่วมมือด้านสาธารณสุข ด้านทักษะอาชีพ ด้านความมั่นคงทางอาหาร ตลอดจนมีการขยายความร่วมมือในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การขยายความร่วมมือด้านการพัฒนาในกรอบพหุภาคี และการขยายความร่วมมือในรูปแบบ public private partnership
3. งบประมาณสำหรับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาตกลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี 2565 งบประมาณความร่วมมือระหว่างประเทศได้รับงบประมาณเพียง 313.13 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปี 2564 (798.24 ล้านบาท) ปี 2563 (832.79 ล้านบาท) และปี 2562 (890.73 ล้านบาท)
4. ผลกระทบต่อความต่อเนื่องและรูปแบบในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม โดยได้มีการปรับรูปแบบกิจกรรมเป็นแบบออนไลน์ เลื่อนกำหนดการ หรือยุติกิจกรรม
5. มีการทบทวนนโยบาย แผนงาน และทิศทางความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย ซึ่งจากแนวคิดการวิเคราะห์ SWOT พบว่า ไทยมีจุดแข็งที่สามารถตอบสนองความต้องการของคู่ความร่วมมือได้ดีมาอย่างต่อเนื่องและมีองค์ความรู้ที่เป็นที่ต้องการของประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตาม ไทยยังมีจุดอ่อน เช่น ขาดความหลากหลายของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศที่มี ศักยภาพ การขาดการบูรณาการกับคู่ความร่วมมือและหุ้นส่วนความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยียังจำกัด รวมทั้งยังขาดการวิจัยร่วมและการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ กฎและระเบียบในการดำเนินงานยังคงเป็นปัญหา

สำหรับโอกาสของไทยที่เกิดขึ้นจากวิกฤตโควิด-19 ได้แก่ การเกิดความร่วมมือในประเด็นใหม่ ๆ การสร้างมูลค่าเพิ่ม (value-added) การปรับสมดุล (refocus) โครงการที่มีอยู่ และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม มีความท้าทายที่สำคัญ เช่น ทรัพยากรและงบประมาณมีจำกัด ไทยและประเทศคู่ความร่วมมือต่างเน้นการฟื้นฟูภายในประเทศเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อตอบสนองทิศทางความต้องการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาหลังวิกฤตโควิด-19 ที่อาจพิจารณา ได้แก่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จำกัดสาขาความร่วมมือ โดยไทยควรเน้นสาขาความร่วมมือที่ตอบโจทย์สถานการณ์หลังวิกฤตโควิด-19 ที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคง (security) และภูมิคุ้มกัน (resilience) ได้แก่ ความมั่นคงด้านสุขภาพ (health security) ความมั่นคงด้านอาชีพ (job security) ความมั่นคงด้านอาหาร (food security) และความมั่นคงด้านพลังงาน (energy security)

2. การเพิ่มบทบาทของไทยในความร่วมมือใต้-ใต้ และความร่วมมือไตรภาคี โดยใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (comparative advantage)

3. การขยายความร่วมมือแบบหุ้นส่วน รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนที่หลากหลาย (multi-stakeholder partnership) เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการตอบสนองต่อวิกฤตหรือสถานการณ์ที่ผิดปกติที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น

4. เพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology, data skills)

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1. ใช้ประโยชน์จากเครื่องมือพัฒนาองค์กรดิจิทัลยุคใหม่ เพื่อสร้างแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกันและมีพลังขับเคลื่อนภายในกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ระบบ Agile Organization Management

2. จัดการประชุมระดมสมองระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง ภาคสังคม ภาควิชาการ ภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานการกุศลต่าง ๆ เพื่อหารื้อหาแนวทางการเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ความร่วมมือใต้-ใต้ ความร่วมมือไตรภาคี และการขยายความร่วมมือแบบหุ้นส่วนที่หลากหลาย

3. การเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology, data skills) ได้แก่ การสร้างการตระหนักรู้ถึงประโยชน์และความจำเป็นของเทคโนโลยีดิจิทัล (digital literacy) การสร้างบรรยากาศการทำงานแบบดิจิทัล และการกำหนดให้การเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นนโยบายร่วมและมีคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบหลัก

กิตติกรรมประกาศ

รายงานส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยคำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งจาก คณะอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่าน ประกอบด้วย เอกอัครราชทูต ดร.จิตติยา ปิ่นทอง เอกอัครราชทูต เชิดชู รักตะบุตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิวินท์ สุพุทธิกุล ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็น ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจนประเด็นสำคัญต่าง ๆ ในการจัดทำรายงานการศึกษานี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณนางอุรรัชต์ เจริญโต อธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ นายวัฒนวิทย์ คชเสนี รองอธิบดีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ และนางชรินทร์ทิพย์ ยศธแสนย์ ผู้อำนวยการกองความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ที่ให้โอกาสผู้ศึกษาได้เข้าร่วมการอบรม นักบริหารการทูต รุ่นที่ 14 ตลอดจนพี่น้องและเพื่อนข้าราชการกรมความร่วมมือระหว่างประเทศที่ให้ข้อมูล แนวคิด และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานนี้ รวมทั้งขอขอบคุณวิทยากร เพื่อนร่วมรุ่น และเจ้าหน้าที่สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ ที่ทำให้ผู้ศึกษาได้เพิ่มพูน ความรู้และประสบการณ์ตลอดระยะเวลาการอบรมในหลักสูตรดังกล่าว

ท้ายสุดนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณและถวายเกียรติแด่พระเจ้าในทุกสิ่ง ขอขอบคุณครอบครัวและ กำลังใจที่สนับสนุนและมีส่วนสำคัญในความสำเร็จครั้งนี้

ณัฐสิริ นิมยี่สุน

กันยายน 2565

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
คำอธิบายคำย่อ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการศึกษา	4
1.3 สมมติฐานการศึกษา	4
1.4 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	4
1.5 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	5
1.7 นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดทฤษฎี	8
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	15
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	18
บทที่ 3 ผลการศึกษา	19
3.1 มีประเทศคู่ความร่วมมือใหม่ๆ หรือฟื้นฟูความร่วมมืออีกครั้ง (renew bilateral development partners)	21
3.2 ประเด็นความร่วมมือมี focus มากยิ่งขึ้นและมีการขยายรูปแบบความร่วมมือ	21
3.3 งบประมาณ	24
3.4 รูปแบบการดำเนินงาน	25
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	33
4.1 สรุปผลการศึกษา	33
4.2 ข้อเสนอแนะ	34

บรรณานุกรม	38
ภาคผนวก	41
ประวัติผู้เขียน	46

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ของ
กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ปี 2563-2564

28

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	โลกาภิวัตน์ได้ผ่านจุดสูงสุดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 และกำลังอยู่ในช่วงเวลาของการหยุดนิ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ (Slowbalization)	14
ภาพที่ 2	งบประมาณกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ประจำปี 2562-2565	25
ภาพที่ 3	การวิเคราะห์ SWOT ตามบริบทความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป	30

คำอธิบายคำย่อ

สพพ.	สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน
อสต.	อาสาสมัครแรงงานข้ามชาติ
ACMECS	Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy
AITC	Annual International Training Course
ASEAN	Association of South East Asian Nations
BCG	Bio-Circular-Green Economy
GDP	Gross Domestic Product
GNI	Gross national income
NEDA	Neighbouring Countries Economic Development Cooperation Agency
NPIs	Non-pharmaceutical interventions-
ODA	Official Development Assistance
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OGOP	One Gewok One Product
SDG	Sustainable Development Goals
SEP	Sufficiency Economy Philosophy
TIPP	Thailand International Postgraduate Programme
WTO	World Trade Organization

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

งานวิจัยชี้ว่า มาตรการรับมือการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก โดยมาตรการควบคุมกิจกรรมทางสังคมก่อให้เกิดการชะลอตัวหรือยุติกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สำหรับประเทศกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว อาจประสบปัญหาการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนและก่อให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยในที่สุด โดยนักวิจัยคาดว่า มาตรการที่ไม่ใช่ยา (non-pharmaceutical interventions: NPIs)¹ อาจส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจสูงมากกว่าร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (Gross Domestic Product: GDP)² โดยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ประเมินเศรษฐกิจโลกปี 2563 หดตัวร้อยละ 4.4³ และธนาคารโลกคาดว่า ร้อยละ 93 ของประเทศในโลกจะเกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปี 2563 โดยประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศจะมีตัวเลขการเจริญเติบโต

---

¹ มาตรการที่ไม่ใช่ยา (non-pharmaceutical interventions: NPIs) คือ มาตรการลดความต้องการรักษา พยาบาลของประชาชนด้วยการควบคุมกิจกรรมทางสังคม แบ่งตามระดับความเข้มข้น ดังนี้

- (1) ยุทธศาสตร์หน่วงโรค (mitigation) คือการชะลอการแพร่ระบาด ทำให้โรครกระจายตัวช้าลง เช่น ฝึการล้างสบสวน กักกันโรคอย่างขันแข็ง (physical distancing) ประเทศที่ใช้ยุทธศาสตร์นี้ ได้แก่ ไทยและสหรัฐอเมริกา
- (2) ยุทธการปิดเมือง (suppression) หรือการหยุดการแพร่ระบาดอย่างสมบูรณ์ ได้แก่ การปิดประเทศ ไม่ให้มีการเคลื่อนย้ายคนเข้าออก ควบคู่ไปกับการฝึการล้างสบสวนกักกันอย่างเข้มงวด เช่น จีน เกาหลีใต้ ฮองกงและสิงคโปร์

² UNDP, A Conceptual Framework for Analyzing the Economic Impact of COVID-19 and its Policy Implication. MARCH 29, 2020, [Online], Available from: <https://www.undp.org/latin-america/publications/conceptual-framework-analyzing-economic-impact-covid-19-and-its-policy-implication> [2022, August 12].

³ IMF, World Economic Outlook, October 2020: A Long and Difficult Ascent, [Online], Available from: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/09/30/world-economic-outlook-october-2020> [2022, August 12].

ทางเศรษฐกิจติดลบเกินร้อยละ 10 ทั้งนี้ นับเป็นภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่มีความรุนแรงมากที่สุด นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2⁴

สำหรับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (International Development Cooperation) วิกฤตโควิด-19 และมาตรการที่เกี่ยวข้องได้ทำให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศเปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ นอกเหนือจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้เกิดความ ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนแล้ว โควิด-19 ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจที่ ขาดความยั่งยืน (เชิงนิเวศ สังคม และการบริหารจัดการ) ในหลายประเทศ รวมถึงประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยเหตุนี้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศจำเป็นต้องปรับตัวและทบทวนแผนงานและจัด อันดับความสำคัญใหม่ (the need for a reset of plans and priorities)⁵ นักวิจัยส่วนใหญ่เห็นพ้องว่า โควิด-19 ทำให้ปัญหาด้านการพัฒนาที่มีอยู่แต่เดิมทวีความรุนแรงหรือปรากฏเด่นชัดมากขึ้น เช่น ปัญหาความยากจนและความไม่เท่าเทียม ปัญหาด้านสาธารณสุข การศึกษา การย้ายถิ่นฐานและ การจ้างงาน และปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประเทศกำลังพัฒนา โดยกองทุนการเงินระหว่าง ประเทศประเมินว่า ในปี 2563 มาตรการจำกัดการเดินทางเพื่อชะลอการแพร่ระบาดโควิด-19 ได้เพิ่ม ปัญหาความยากจนและความไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อผู้มีรายได้น้อยรายวัน ซึ่งคาดว่า ในปี 2563 มีคนกว่า 90 ล้านคน จะเข้าสู่ความยากจนขั้นรุนแรง กล่าวคือ มีรายได้น้อยต่ำกว่า เส้นความยากจนสากลที่ 1.90 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน⁶

นอกจากนี้ วิกฤตโควิด-19 ยังส่งผลกระทบต่อกระแสที่สำคัญ ๆ ระดับโลกที่มีอยู่ก่อนแล้ว เช่น ในความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ (North-South Cooperation) วิกฤตโควิด-19 ได้เร่งกระแส ต่อต้านโลกาภิวัตน์ (deglobalisation) และเพิ่มความชอบธรรมให้กับนโยบายแบบเน้นตนเอง (inward-looking policy) เนื่องจากผลกระทบจากมาตรการเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดได้ส่งผลกระทบต่อ ระบบการผลิตและตลาดอย่างมาก ซึ่งตอกย้ำความเชื่อของผู้ไม่สนับสนุนโลกาภิวัตน์ว่า การพึ่งพิง ระบบการผลิตระหว่างประเทศมากเกินไปเป็นเรื่องอันตราย สำหรับความร่วมมือแบบใต้-ใต้ (South-

⁴ World Bank, Global Economic Prospects : June 2020, [Online], Available from:

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/502991591631723294/pdf/Global-Economic-Prospects-June-2020.pdf> [2022, August 12].

⁵ Homi Kharas, Global development cooperation in a COVID-19 world, Global Working Paper #150, [Online], January 27, 2021, Available from: <https://www.brookings.edu/research/global-development-cooperation-in-a-covid-19-world/> [2022, August 12].

⁶IMF, World Economic Outlook, October 2020: A Long and Difficult Ascent, [Online], Available from: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/09/30/world-economic-outlook-october-2020> [2022, August 12].

South Cooperation) โควิด-19 ได้ลดศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งอาจทำให้ประสิทธิภาพของความร่วมมือลดลง สำหรับในภาพรวม วิกฤตโควิด-19 ได้ชี้ให้เห็นว่าหากโลกจะบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศต่าง ๆ ต้องหันมาร่วมมือกันแบบพหุภาคีมากขึ้น แต่ในความเป็นจริง โควิด-19 กลับทำให้กระแสนโยบายเน้นตัวเองเข้มข้นขึ้น

สำหรับไทย นอกเหนือจากบริบทโลกที่เปลี่ยนไปข้างต้น วิกฤตโควิด-19 ได้นำการเปลี่ยนแปลงมายังการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย ได้แก่ ด้านนโยบาย (เนื่องจากทิศทางการดำเนินงานความร่วมมือด้านการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความต้องการความช่วยเหลือของประเทศผู้รับที่มีมากขึ้น มีประเทศให้สนใจจะร่วมมือกับไทยมากขึ้น) และด้านกายภาพ (ทรัพยากรที่จะใช้ในความร่วมมือนำมาใช้ในการพัฒนาในภาพรวมลดน้อยลง และวิธีการทำงานที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไป) ซึ่งต่อมาได้นำมาสู่ความจำเป็นที่ต้องทบทวนทิศทางนโยบายและกลยุทธ์ในการดำเนินงานภายหลังที่โควิด-19 ระบาดในไทยและมีแนวโน้มที่จะยืดเยื้อ

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะหน่วยงานดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาหลักของไทยจึงได้จัดการประชุมระดมสมองและจัดทำเอกสารแผนงานและทิศทางความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยภายหลังวิกฤตโควิด-19 เมื่อเดือนพฤษภาคม 2563⁷ อย่างไรก็ดี เอกสารฉบับนี้เป็นเอกสารเฉพาะกิจจำนวน 3 หน้า ที่จัดทำขึ้นในขณะที่วิกฤตโควิด-19 เพิ่งเริ่มต้นขึ้นในประเทศไทยประมาณ 3 เดือน⁸ จึงมีหลักฐานเชิงประจักษ์เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น และยังไม่มียุทธศาสตร์ผลกระทบ แนวโน้มต่าง ๆ และข้อเสนอแนะในเชิงลึก รายงานฉบับนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษาต่อยอดข้อเสนอแนะจากเอกสารข้างต้น โดยการประมวลและวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและการดำเนินการด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในช่วงปี 2563-2565 ตลอดจนนำเสนอข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับบริบทโลกหลังวิกฤตโควิด-19 และเป้าหมายความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยในปัจจุบัน

⁷ บันทึกกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ด่วนที่ 1602.3/51/2563 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 เรื่อง แผนงานและทิศทางความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

⁸ นับตั้งแต่การประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อควบคุมสถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ Covid-19 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563

1.2 คำถามการศึกษา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทยอย่างไร ทิศทางและรูปแบบความร่วมมือของไทยในอนาคตควรเป็นอย่างไรต่อไป

1.3 สมมติฐานการศึกษา

ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งด้านนโยบายและการดำเนินงานในทุกรูปแบบความร่วมมือ⁹ โดย ทิศทางความร่วมมือที่สำคัญของไทยในอนาคต ได้แก่ (1) จำกัดสาขาความร่วมมือให้สอดคล้องกับ เป้าหมายนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจของไทย (2) การขยายความร่วมมือแบบได้-ได้ (3) การขยายความร่วมมือแบบหุ้นส่วน รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนที่หลากหลาย (multi-stakeholder partnership)

สำหรับสาขาความร่วมมือที่ตอบโจทย์สถานการณ์หลังวิกฤตโควิด-19 ที่ไทยควรเน้นเพื่อ การสร้างความมั่นคง (security) และภูมิคุ้มกัน (resilience) ได้แก่ (1) ความมั่นคงด้านสุขภาพ (2) ความมั่นคงด้านอาชีพ (3) ความมั่นคงด้านอาหาร และ (4) ความมั่นคงด้านพลังงาน ซึ่งสอดคล้อง กับเป้าหมายความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย และแนวโน้มทิศทางความร่วมมือด้านการพัฒนา ระหว่างประเทศ

1.4 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตการศึกษา

1) เป็นการศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มีต่อ รูปแบบและทิศทางการดำเนินงานของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

---

⁹ รูปแบบการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยที่ดำเนินงานโดยกรมความร่วมมือฯ ในปัจจุบัน (Five Modalities of Development Cooperation)

- (1) โครงการความร่วมมือ (Development Projects-Bilateral/Trilateral Project)
- (2) ทุนศึกษา/ทุนฝึกอบรม (Human Resources Development-AITC: Annual International Training Courses/TIPP: Thailand International Postgraduate Program)
- (3) โครงการอาสาสมัครเพื่อนไทย (Friends from Thailand-FFT)
- (4) การส่งผู้เชี่ยวชาญไปปฏิบัติงาน (Thai Experts)
- (5) การสนับสนุนอื่น ๆ (e.g., research promotion, advocacy of international development cooperation, related facilitations)

ตั้งแต่การประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อควบคุมสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ซึ่งให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 ถึงวันที่ 1 มีนาคม 2565 ซึ่งรัฐบาลไทยปรับแนวทางการบริหารจัดการโควิด-19 จากโรคระบาดใหญ่ (Pandemic) เป็นโรคประจำถิ่น (Endemic)

2) การศึกษานี้จำกัดเฉพาะการดำเนินงานความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) ในส่วนของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงต่างประเทศ ซึ่งดูแลรับผิดชอบในด้านความร่วมมือทางวิชาการและ ความช่วยเหลือให้เปล่า โดยไม่รวมถึงเงินกู้เพื่อการพัฒนา (ODA loans) ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) สังกัดกระทรวงการคลัง

1.4.2 วิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

1) การศึกษาข้อมูลเอกสาร (literature reviews) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (รายงานผลการดำเนินงาน บันทึก และผลการประชุมของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ บทความวิชาการ บทวิเคราะห์ ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ หนังสือ และเว็บไซต์) เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎี แนวคิด ผลกระทบที่เกิดขึ้น ข้อเสนอแนะและแนวโน้ม ในอนาคต

2) ทหารหรือผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานด้านความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย เพื่อสำรวจข้อคิดเห็นต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น ข้อเสนอแนะ และแนวโน้มในอนาคต

1.5 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.5.1 เพื่อศึกษาผลกระทบจากวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย

1.5.2 เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์และเสนอแนะนโยบาย และทิศทางการดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยหลังวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

1.6.1 การตระหนักถึงผลกระทบจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย

1.6.2 ข้อวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศไทยหลังวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ด้านความร่วมมือด้านการพัฒนาที่เกิดขึ้น

1.6.3 เพื่อให้ผู้สนใจได้นำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะที่ค้นคว้าได้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศด้านการพัฒนาและงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.7 นิยามศัพท์

ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) คือ ความช่วยเหลือโดยภาครัฐของประเทศผู้บริจาค (donors) ไปยังประเทศกำลังพัฒนา (recipients) ที่มีรายชื่อในบัญชีผู้รับของคณะกรรมการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance Committee: DAC) ขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and development: OECD) เท่านั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ของคนในประเทศกำลังพัฒนา โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- 1) เป็นการดำเนินการระหว่างรัฐต่อรัฐ
- 2) มีเป้าหมายเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนา
- 3) เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่ปรากฏใน List of ODA Recipients ของ OECD (www.oecd.org/dac/stats/daclist)
- 4) มีลักษณะผ่อนปรน (concessional) และมีส่วนของการให้เปล่า (grant) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25

ความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ (North-South Cooperation) หมายถึง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างประเทศพัฒนาแล้ว (Developed Countries) กับประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries)

ความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South cooperation) หมายถึง กรอบความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศซีกโลกใต้หรือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทางเทคนิค โดยที่มีการแลกเปลี่ยน เช่น ความรู้ ทักษะ ความสามารถ เทคโนโลยีและทรัพยากร และสามารถเป็นความร่วมมือในรูปแบบทวิภาคี ภูมิภาค หรือข้ามภูมิภาค เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา¹⁰

ความร่วมมือไตรภาคี (Triangular Development Cooperation)

UNDP (2547) ให้ความหมายของความร่วมมือไตรภาคีว่า เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ดีของแต่ละฝ่าย เพื่อยกระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศ โดยมีประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้ความร่วมมือดังกล่าว

¹⁰ ข้อมูลจากสำนักงานสหประชาชาติเพื่อความร่วมมือใต้-ใต้ (United Nations Office for South-South Cooperation: UNOSSC), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.sdgmovement.com/2022/01/24/fao-china-ssc-phrase-III-2565/> [20 สิงหาคม 2565].

Canadian International Development Agency (2550) ให้ความหมายว่า ความร่วมมือไตรภาคีไม่ได้หมายถึงเฉพาะความร่วมมือระหว่าง 3 ประเทศ แต่ยังคงครอบคลุมความร่วมมือระหว่างประเทศผู้ให้ (funding supporters) ที่เป็นสมาชิก OECD-DAC ประเทศผู้ให้ที่ไม่ใช่สมาชิก OECD-DAC และประเทศผู้รับผลประโยชน์ ซึ่งรวมกันแล้วผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานความร่วมมืออาจมีมากกว่า 3 ฝ่ายก็ได้

โดยสรุปน่าจะกล่าวได้ว่า ความร่วมมือไตรภาคี คือ ความร่วมมือรูปแบบหนึ่งที่ประเทศผู้ให้ (Traditional Donors หรือ Emerging Donors) หรือองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศรายใดรายหนึ่งเพียงรายเดียว (Individual Donor Country) หรือมากกว่าหนึ่งรายร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย โดยการแบ่งปันองค์ความรู้ และแนวปฏิบัติที่ดีของแต่ละฝ่ายไปพัฒนาประเทศกำลังพัฒนา (ประเทศที่ 3) ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามบริบทของแต่ละประเทศ¹¹ โดยเป้าหมายของความร่วมมือในลักษณะนี้ เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถและสนับสนุนให้ประเทศกำลังพัฒนาให้พึ่งพาตนเองได้ มีวิธีและเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาด้านการพัฒนา ตลอดจนเสริมสร้างการสื่อสารระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและความร่วมมือของการพัฒนาระหว่างประเทศ¹²

---

¹¹ นางชัชศรีธัญญ์ เลิศเกียรติวงศ์, รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การศึกษาประเมินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบไตรภาคีของไทย: กรณีศึกษาความร่วมมือไตรภาคีของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศกับญี่ปุ่น เยอรมัน และฝรั่งเศส, (หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 13 กระทรวงการต่างประเทศ, 2564), หน้า 10-11.

¹² ข้อมูลจากสำนักงานสหประชาชาติเพื่อความร่วมมือใต้-ใต้ (United Nations Office for South-South Cooperation: UNOSSC), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.sdgmovement.com/2022/01/24/fao-china-ssc-phrase-iii-2565/> [20 สิงหาคม 2565].

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Development Cooperation)

คณะกรรมการการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance Committee: DAC) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ได้นิยามความหมายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาไว้ ดังนี้

- 1) เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาในรายชื่อผู้รับความช่วยเหลือ (List of ODA Recipients) ของ DAC ซึ่งมีการปรับปรุงรายชื่อประเทศทุก 3 ปี โดยวัดระดับการพัฒนาจากรายได้ประชาชาติขั้นต้น (Gross National Income: GNI)
- 2) มีเป้าหมายเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนา
- 3) มีลักษณะความช่วยเหลือด้านเงินกู้แบบผ่อนปรน (concessional loans) ประกอบด้วย เงินกู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในตลาดทั่วไป มีช่วงเวลาปลอดหนี้ระยะหนึ่ง และมีสัดส่วนการให้เปล่า (grants) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 (ในรูปแบบตัวเงินหรือความช่วยเหลือลักษณะอื่น)

ทั้งนี้ OECD ได้แบ่งประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้รับ เป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ประเทศผู้ให้ ประกอบด้วย ประเทศผู้ให้ที่เป็นสมาชิก OECD-DAC¹³ และ Non OECD-DAC (ไทยอยู่ในกลุ่มนี้) นอกจากนี้ นักวิชาการแบ่งกลุ่มประเทศผู้ให้เป็นประเทศผู้ให้ดั้งเดิม (traditional donors) ได้แก่ ประเทศผู้ให้ที่เป็นสมาชิก OECD-DAC และประเทศผู้ให้เกิดใหม่ (emerging donors) เช่น จีน อินเดีย บราซิล รัสเซียและแอฟริกาใต้ (ไทยอยู่ในกลุ่มนี้)

---

¹³ ออสเตรเลีย ออสเตรีย เบลเยียม แคนาดา สาธารณรัฐเช็ก เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ฮังการี ไอร์แลนด์ไออร์แลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ โปแลนด์ โปรตุเกส สาธารณรัฐสโลวัก สาธารณรัฐสโลวีเนีย สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป

2) ประเทศผู้รับ แบ่งตามรายได้ประชาชาติขั้นต้นต่อหัว (GNI per Capita) ได้แก่ (1) กลุ่มประเทศพัฒนาน้อยที่สุด-Least Developed Countries (2) กลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ-Low Income Countries (ประเทศที่มี GNI per Capita มากกว่า \$1,045) (3) กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างต่ำ-Lower Middle Income Countries (ประเทศที่มี GNI per Capita ระหว่าง \$1,046-\$4,095) และ (4) กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูง-Upper Middle Income Countries (ประเทศที่มี GNI per Capita ระหว่าง \$4,096-\$12,695) ซึ่งไทยอยู่ในกลุ่มนี้

รูปแบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนา จำแนกเป็น 2 ประเภท¹⁴ ได้แก่

1) ความร่วมมือทางวิชาการ (Technical Cooperation: TC) เน้นไปยังการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการการพัฒนา อาทิ การพัฒนาบุคลากรและองค์กร และการแลกเปลี่ยนความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนั้น ความร่วมมือทางวิชาการมักถูกเรียกอีกชื่อว่าการพัฒนาขีดความสามารถ (Capacity development) หรือการเสริมสร้างขีดความสามารถ (Capacity support)

2) ความร่วมมือทางการเงิน (Financial Cooperation) โดยรูปแบบที่พบเห็นได้ทั่วไป ได้แก่ เงินช่วยเหลือให้เปล่า (Grants) และเงินกู้ (Loans) ทั้งนี้ อาจรวมถึงการให้ความช่วยเหลืออื่น เช่น ความช่วยเหลือด้านอาหาร (Food aid)

นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบความร่วมมืออื่นที่สำคัญในปัจจุบัน เช่น การสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย (Policy Change) อาทิ การสร้างความตระหนักรู้ และการสนับสนุนความสอดคล้องเชิงนโยบาย (Policy Coherence)¹⁵ โดยการดำเนินความร่วมมือในรูปแบบข้างต้นสามารถทำได้ในกรอบทวิภาคี ไตรภาคี และพหุภาคี

เป้าหมายและแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความร่วมมือด้านการพัฒนาสามารถมองย้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้นสมัยหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 ซึ่งในขณะนั้น ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อฟื้นฟูผลกระทบที่เกิดจากภัยสงคราม นอกจากนั้น ความร่วมมือด้านการพัฒนายังเป็นกลยุทธ์ในการสร้างความเหนียวแน่นในกลุ่มของตัวเองในช่วงสงครามเย็น ดังนั้น ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาจึงเป็นเครื่องมือของนโยบายการต่างประเทศของทั้งกลุ่มตะวันออกและกลุ่มตะวันตก ต่อมาหลายประเทศใช้ความร่วมมือด้านการพัฒนาสำหรับเป้าหมายอื่น ๆ ของการต่างประเทศ เช่น ประเทศ

¹⁴ S Klingebiel, Development Cooperation: Challenges of the New Aid Architecture, [Online], Available from: https://www.researchgate.net/publication/305247974_What_Is_Development_Cooperation [2022, September 20].

¹⁵ UN ECOSOC, What is development cooperation?, 2016 Development Cooperation Forum Policy Briefs, February 2015, No. 1, [Online], Available from: https://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf15/2016_dcf_policy_brief_no.1.pdf [2022, September 20].

ตะวันตกใช้ความร่วมมือด้านการพัฒนาเพื่อรักษาความสัมพันธ์พิเศษกับประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของตนภายหลังที่หลายประเทศได้ประกาศอิสรภาพไปในช่วงทศวรรษที่ 1960 นอกจากนี้ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ถูกใช้ด้วยเหตุผลด้านการต่างประเทศและความมั่นคง อาทิ เพื่อช่วยสร้างเสถียรภาพทางการเมือง (เช่นในอัฟกานิสถาน) ต่อมา เพื่อเป้าหมายทางเศรษฐกิจ อาทิ เพื่อเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและการเข้าถึงตลาด หรือเพื่อแก้ปัญหาประเด็นการย้ายถิ่น (immigration) และการลี้ภัยซึ่งประเทศผู้ให้ให้ความช่วยเหลือเป็นเครื่องต่อรองกับประเทศผู้รับให้รับคนในชาติตนกลับคืนประเทศ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการเชื่อว่า นอกเหนือจากผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ (strategic interests) ข้างต้น ประเทศต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือเพราะเหตุผลทางมนุษยธรรม (humanitarianism) หรือความช่วยเหลือโดยบริสุทธิ์ใจ (altruistic development assistance) อย่างแท้จริง¹⁶

โดยรวม เป้าหมายและแรงจูงใจในการให้ความช่วยเหลืออาจจำแนกเป็น 5 ประการ¹⁷ ได้แก่

- 1) เป้าหมายทางการทูต เพื่อจัดการปัญหาความมั่นคงหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- 2) เป้าหมายเพื่อการพัฒนา เพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ขจัดความยากจน
- 3) เป้าหมายเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรมที่เกิดจากวิกฤตการณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือภัยธรรมชาติที่สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งประเทศประสบภัยไม่สามารถจัดการ
- 4) เป้าหมายทางพาณิชย์ เป็นความต้องการของประเทศผู้ให้เพื่อขยายตลาดและเขตการค้า รวมทั้งเข้าถึงแหล่งทรัพยากรราคาถูก
- 5) เป้าหมายทางวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศผู้ให้

นอกจากนี้ UN ECOSOC ได้นิยามความหมายเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเพิ่มเติมไว้ ดังนี้ (1) สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของประเทศกำลังพัฒนาในการจัดหาสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ได้มาตรฐานให้แก่ประชาชนของประเทศ (2) ส่งเสริมให้ประเทศกำลังพัฒนามีระดับรายได้ที่สูงขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และลดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศ และ (3) สนับสนุนความพยายาม

¹⁶ S Klingebiel, Development Cooperation: Challenges of the New Aid Architecture, [Online], Available from: https://www.researchgate.net/publication/305247974_What_Is_Development_Cooperation [2022, September 20].

¹⁷ Lancaster, Carol, Foreign aid: Diplomacy, development, domestic politics, Chicago: The Chicago University Press [Online], 2007, Available from: http://www.ewclass.lecture.ub.ac.id/files/2019/01/Carol_Lancaster_Foreign_Aid_Diplomacy_DevelopmBookFi.org_.pdf.

ของประเทศกำลังพัฒนาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความร่วมมือระหว่างประเทศ¹⁸ ปัจจุบันประชาคมโลกได้ยอมรับให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) เป็นเป้าหมายร่วมของความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ

หลักการในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

ประชาคมระหว่างประเทศได้มีความตกลงในเรื่องแนวทางการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อปี ค.ศ. 2005 (The Paris Declaration on Aid Effectiveness (PD) และในการประชุมระดับสูงอีกสองครั้ง ได้แก่ Accra Agenda for Action (AAA) เมื่อปี ค.ศ. 2008 ที่สาธารณรัฐกานา และ The Busan Partnership for Effective Development Co-operation เมื่อปี ค.ศ. 2011 ที่เกาหลีใต้ โดยสามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1) Country ownership ประเทศผู้รับเป็นผู้กำหนดความต้องการรับความช่วยเหลือ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเจ้าของร่วม โดยต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาความเป็นไปได้ การออกแบบกิจกรรม การดำเนินงานและการประเมินผลการดำเนินงาน ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศผู้รับสามารถดำเนินโครงการต่อไปภายหลังที่ความร่วมมือสิ้นสุดลง

2) Focus on results ประเทศผู้ให้ต้องให้ความช่วยเหลือ โดยแสวงหาผลลัพธ์ที่วัดได้ โดยใช้กรอบ Country-led results frameworks (CRFs) และระบบการติดตามและประเมินผล

3) Inclusive partnerships มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างแหล่งผู้ให้ต่าง ๆ และประเทศผู้รับ เพื่อให้การดำเนินงานความร่วมมือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม ลดการใช้ทรัพยากร มีการจัดสรรความรับผิดชอบที่เหมาะสมและส่งเสริมการทำงานร่วมกันและกัน

4) Transparency and accountability แหล่งผู้ให้และผู้รับต้องยึดมั่นในหลักการดำเนินอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน เพื่อประเทศและประชาชนของประเทศผู้รับได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากความร่วมมือ¹⁹

¹⁸ UN ECOSOC, What is development cooperation?. 2016 Development Cooperation Forum Policy Briefs, February 2015, No. 1, pp. 12-15 [Online], Available from: https://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf15/2016_dcf_policy_brief_no.1.pdf [2022, September 20].

¹⁹ นางประภัสสร ธนสิงห์, รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง ข้อเสนอแนะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานความร่วมมือไตรภาคีไทย-สหรัฐฯ : กรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือเมียนมาด้านสาธารณสุข บริเวณ 4 คู่เมืองชายแดนไทย-เมียนมา, (หลักสูตรนักรับราชการทูต รุ่นที่ 9 กระทรวงการต่างประเทศ, 2560), หน้า 5-6.

นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องว่า ผลลัพธ์ของความช่วยเหลือด้านการพัฒนาช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ²⁰ อย่างไรก็ตาม การวัดผลกระทบของความช่วยเหลือเป็นสิ่งที่ยาก และยังคงมีการถกเถียงและยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ปัจจุบัน ประชาคมโลกจึงมุ่งประเด็นไปที่ การสนับสนุนการดำเนินความร่วมมือด้านการพัฒนา โดยมีตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติ ในการให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จความร่วมมือด้านการพัฒนา ได้แก่ ปัจจัยภายในประเทศ อาทิ การดำเนินนโยบายด้านการพัฒนาในประเทศผู้รับ ธรรมชาติ และการบริหารจัดการ ซึ่งเป็น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด และปัจจัยภายนอก อาทิ การสนับสนุนแหล่งเงินจากภายนอก การเข้าถึงหรือ การกีดกันจากตลาด นอกจากนี้ นักวิชาการชี้ว่าปัจจัยที่จำเป็นต่อความสำเร็จของด้านความร่วมมือ ด้านการพัฒนาในระดับโครงการ ประกอบด้วย ความยั่งยืน (sustainability) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) และความเชื่อมโยง (Relevance)²¹

2.1.2 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development)

เป็นแนวคิดที่เริ่มต้นจากรายงานชื่อ “อนาคตร่วมของเรา” (Our Common Future) หรือที่เรียกว่า “Brundtland Report” จัดทำโดย United Nations World Commission on Environment and Development การพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ซึ่งได้ให้นิยาม “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ไว้ว่าหมายถึง “วิธีการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นหลัง” เป้าหมายสูงสุดของแนวคิดนี้อยู่ที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโลก โดยยังสามารถรักษาระดับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ไม่ให้เกินศักยภาพการผลิตของธรรมชาติ และมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ แทนที่จะยึดเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เหมือนวิธีการพัฒนาทั่วไป

แนวคิดนี้ต่อมาได้พัฒนาเป็นกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกันที่เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) 17 เป้าหมาย ซึ่งประชาคมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ ภายใต้การนำของ United Nation Development Program (UNDP) ใช้เป็นทิศทางการพัฒนาร่วมกัน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี

²⁰ S Klingebiel, *ibid.*, pp.67-68

²¹ Surco-Guillen, YC. and others, *Success Factors in Management of Development Projects*, [Online], Available from: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/2/780/pdf> [2022, September 20].

เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกี่ยวพันกัน และกำหนดให้มี 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา โดยสามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ได้แก่ (1) การพัฒนาคน (People) ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (2) สิ่งแวดล้อม (Planet) ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป (3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ (4) สันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก และ (5) ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน²²

2.1.3 การทวนกระแสโลกาภิวัตน์ (Deglobalization)

การชะลอหรือทวนกระแสโลกาภิวัตน์ (Deglobalization) เป็นพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มุ่งไปสู่การลดการเชื่อมโยงกัน โดยปรากฏการณ์ที่เห็นเด่นชัด คือ ประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ หันมาใช้กลไกทวิภาคีหรือการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น การกีดกันทางพรมแดนมากกว่าใช้เครื่องมือพหุภาคี

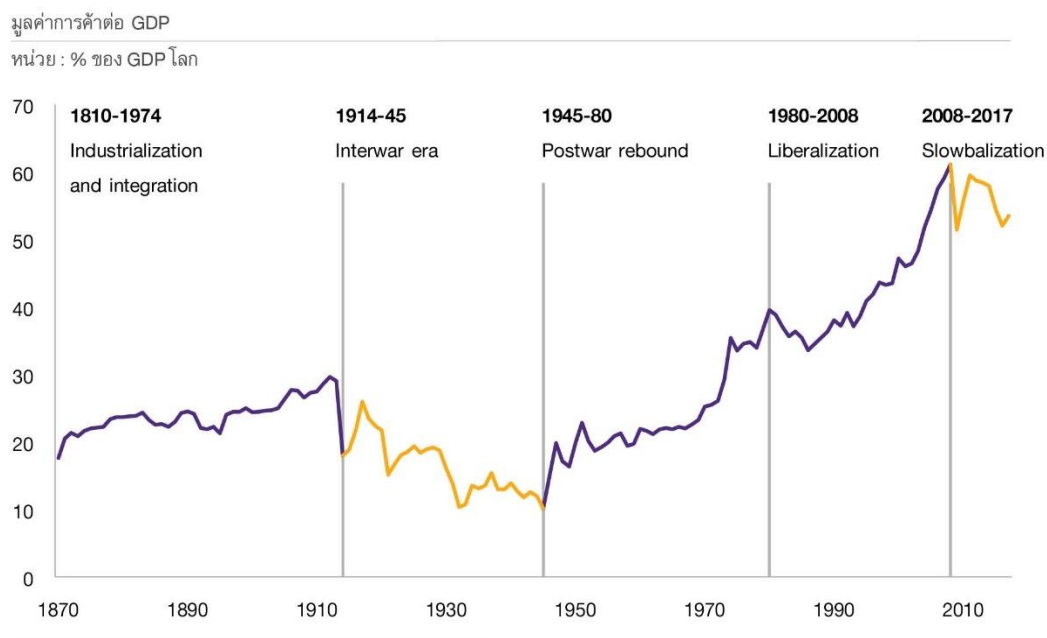
นับตั้งแต่เกิดระบบการค้าระหว่างประเทศขึ้น กระแสโลกาภิวัตน์ได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยในช่วงปี ค.ศ. 1990-2008 นับว่าเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเติบโตของเศรษฐกิจโลก นักวิจัยเชื่อว่า กระแสโลกาภิวัตน์ได้ผ่านจุดสูงสุดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 และกำลังอยู่ในช่วงเวลาของการหยุดนิ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ (Slowbalization) โดยวัดกระแสโลกาภิวัตน์ของโลกจากสัดส่วนมูลค่าการค้าต่อ GDP โลก พบว่า มูลค่าการค้าต่อ GDP ได้ผ่านจุดสูงสุดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 (ภาพที่ 1) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเติบโตของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศอยู่ต่ำกว่าการเติบโตของเศรษฐกิจโลกมา นับตั้งแต่หลังวิกฤตการเงินปี ค.ศ. 2008 นอกจากนี้ ในทศวรรษที่ผ่านมา ทั่วโลกขาดความร่วมมือทางการค้าระดับโลก โดยไม่มีความร่วมมือทางการค้าระดับพหุภาคีนับตั้งแต่ การประชุม WTO รอบ Doha ที่จนถึงปัจจุบัน ทำให้ประเทศสมาชิก WTO หันไปเจรจาการค้าในระดับทวิภาคีแทน

ปัจจัยที่คุกคามกระแสโลกาภิวัตน์ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ แรงกดดันจากภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความร่วมมือทาง

²²แหล่งที่มา: <https://sdgs.nesdc.go.th/เกี่ยวกับ-sdgs/> [12 สิงหาคม 2565].

การค้าและห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply chain) ที่เปลี่ยนแปลงไป และล่าสุด สถานการณ์ โควิด-19 ที่ระบาดทั่วโลกเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่เร่งให้เกิดการทวนกระแสของโลกาภิวัตน์²³

ที่มา : การวิเคราะห์โดย EIC จากข้อมูลของ Klasing and Milionis' (2014) และ Penn World Table

ภาพที่ 1 โลกาภิวัตน์ได้ผ่านจุดสูงสุดมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2008 และกำลังอยู่ในช่วงเวลาของการหยุดนิ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ (Slowbalization)

รายงานของสำนักงานกิจการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (UN DESA) ฉบับเดือนพฤษภาคม 2563 ประเมินว่า ประเทศต่าง ๆ มีโอกาสลดการพึ่งพาโลกภายนอกและปรับห่วงโซ่การผลิตให้สั้นลงจากวิกฤตโควิด-19 เช่นเดียวกับนักเศรษฐศาสตร์ที่เชื่อว่า การแพร่ระบาดที่ไม่ได้เกิดพร้อมกันในแต่ละพื้นที่ ทำให้ห่วงโซ่การผลิตกลับมาเดินเครื่องพร้อมกันได้ยาก จึงเป็นการสั้นสะเทือนระบบการผลิตที่รุนแรงที่สุดในรอบ 40 ปี และจะส่งผลให้กระแสโลกาภิวัตน์เสื่อมถอยลง ทั้งนี้ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ภาคธุรกิจจำเป็นต้องลดความเสี่ยงด้วยการย้ายฐานการผลิต โดยให้ห่วงโซ่การผลิตสั้นลง ลดการพึ่งพาในระยะไกล หันมาพึ่งพาระยะใกล้ในภูมิภาคแทน

²³ COVID-19 หนึ่งในปัจจัยเร่ง ทวนกระแสโลกาภิวัตน์, EIC Outlook ฉบับไตรมาส 2/2020, 17 มิถุนายน 2020, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.scbeic.com/th/detail/product/6892> [20 สิงหาคม 2565].

(Regionalization) และอาจเข้าสู่การปกป้องอุตสาหกรรมตัวเองในลักษณะพึ่งพาตัวเองมากขึ้น (Localization) ทั้งการผลิตสินค้าขึ้นเอง รวมถึงเน้นตอบสนองความต้องการภายในประเทศเป็นหลัก²⁴

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจหัวข้อรายงานการศึกษาส่วนบุคคลของนักบริหารการทูตรุ่นก่อน ๆ ไม่พบรายงานที่ตรงกับหัวข้อการศึกษา แต่พบว่า นางสาวจิตวิภา เบญจศีล อัครราชทูตที่ปรึกษา คณะผู้แทนถาวร ณ นครนิวยอร์ก นักบริหารการทูตรุ่นที่ 12 ได้ศึกษาผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ นัยต่อการทูตพหุภาคีของไทยในสหประชาชาติ โดยผลจากการศึกษาชี้ว่า วิกฤตโควิด-19 เพิ่มพลังให้กับกระแสต่อต้านโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ แต่แนวโน้มนี้น่าจะมีผลชั่วคราวตามวัฏจักรขึ้นลงของโลกาภิวัตน์ โดยโลกจะมีการทบทวนโลกาภิวัตน์ (rewiring globalization) การทบทวนห่วงโซ่อุปทานและการลดผลกระทบจากความผันผวนจากปัจจัยภายนอก โดยความเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารจะเป็นฟันเฟืองให้ขับเคลื่อนกระแสโลกาภิวัตน์ต่อไป²⁵

2.2.1 งานวิจัยหัวข้อ New Landscape of Development Cooperation in Post COVID-19--Implications for the Northeast Asia Countries ของ Li Xiaoyun และ Zhang Chuanhong จาก China International Development Research Network (CIDRN)²⁶

งานวิจัยได้นำเสนอผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ต่อกรอบความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศต่าง ๆ สรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) ความร่วมมือแบบเหนือ-ใต้ (North-South Cooperation)

(ก) โควิด-19 ได้เร่งให้การทวนกระแสโลกาภิวัตน์ (deglobalization) มีความเข้มข้นมากขึ้น ก่อนเกิดวิกฤตครั้งนี้ หลายประเทศได้หันไปใช้นโยบายแบบเน้นตนเอง (inward-looking policy) หรือปกป้องทางการค้า (protectionism) อย่างชัดเจน โดยเฉพาะจากสงคราม

²⁴ ธนันธร มหาพรประจักษ์, อนาคตของกระแสโลกาภิวัตน์: ความท้าทายจากไวรัสโควิด-19, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_08Jun2020_2.aspx [20 สิงหาคม 2565].

²⁵ จิตวิภา เบญจศีล, รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง ผลกระทบของวิกฤตไวรัส COVID-19 ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ นัยต่อการทูตพหุภาคีของไทยในสหประชาชาติ, (หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 12 กระทรวงการต่างประเทศ, 2563), หน้า 4.

²⁶ Li, Xiaoyun. And Zhang, Chuanhong. New Landscape of Development Cooperation in Post COVID-19--Implications for the Northeast Asia Countries, China International Development Research Network (CIDRN), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.unescap.org/sites/default/files/1-3_Zhang.pdf [12 สิงหาคม 2565].

การค้าที่ปะทุขึ้นระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน วิกฤตการณ์ตอกย้ำความเชื่อของผู้ไม่สนับสนุนโลกาภิวัตน์ว่า การพึ่งพิงระบบการผลิตระหว่างประเทศมากเกินไปเป็นเรื่องอันตราย แนวคิดนี้ได้เร่งการเปลี่ยนแปลงของระบบห่วงโซ่อุปทานโลกที่มีอยู่แล้วเร็วมากขึ้น กล่าวคือ ประเทศต่าง ๆ จะหันมาพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานในประเทศตนเองเพิ่มขึ้นอีก และกระจายความเสี่ยงด้านการผลิตและขายสินค้าโดยไม่พึ่งพาแต่ประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น เพราะได้เห็นผลกระทบชัดเจนจากมาตรการต่าง ๆ อาทิ การปิดเมืองหรือประเทศเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดที่ส่งผลให้กระบวนการผลิตหรือตลาดสินค้าต้องปิดตัวลง ดังนั้น เมื่อประเทศผู้ให้หลักหลายประเทศหันมาใช้นโยบายเน้นตนเองมากขึ้น ส่งผลให้การให้ความช่วยเหลือในกรอบพหุภาคีลดลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงจุดสนใจไปยังรูปแบบความร่วมมืออื่น ๆ

(ข) ความแตกแยกภายในกลุ่มประเทศพัฒนาเห็นเด่นชัดมากยิ่งขึ้น โควิด-19 ตอกย้ำปัญหาความร่วมมือในระดับพหุภาคีระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ส่อเค้าปัญหามายาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวทางการปฏิรูประบบธรรมาภิบาลระดับโลก (global governance) ซึ่งได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูป จากการเน้นที่ความร่วมมือทวิภาคี (bilateralism) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ให้กลับมาเสริมสร้างความร่วมมือพหุภาคี (multilateralism) ให้เข้มแข็งขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ ความร่วมมือระดับพหุภาคีนั้นต้อง “ทำงานและตอบสนองต่อวิกฤติไปอย่างสอดคล้องประสานกัน (globally concerted actions and responses)”

2) ความร่วมมือใต้-ใต้ (South-South cooperation)

(ก) โควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งทำให้ศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นลดลง และช่องว่างทางรายได้เพิ่มสูงขึ้น

(ข) นโยบายแบบเน้นตนเอง (inward-looking policy) ในประเทศต่าง ๆ อาจทำให้ประสิทธิภาพของความร่วมมือใต้-ใต้ลดน้อยลง

3) ความร่วมมือไตรภาคี (Triangular cooperation)

Li Xiaoyun และ Zhang Chuanhong เชื่อว่า ความร่วมมือไตรภาคีจะดำเนินงานได้ยากมากยิ่งขึ้นหลังวิกฤตโรคระบาดในครั้งนี้ โดยประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแบบเดิม (traditional donors) จะเริ่มให้น้ำหนักต่อบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของประเทศผู้ให้รายใหม่ (emerging players) ในขณะที่เศรษฐกิจเกิดใหม่ เช่น ตุรกี หรือ BRICS จะระแวงระวังต่อวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแบบเดิม ในขณะที่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries: LDCs) วิตกกังวลในการสูญเสียสิทธิพิเศษต่าง ๆ

งานวิจัยสรุปว่า โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ของความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศในหลายด้าน ดังที่ นาย Amina Mohammed รองเลขาธิการแห่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้กล่าวว่า “การระบาดใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งได้แพร่กระจายไปทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา ได้เปิดเผยให้เห็นถึง

ความอ่อนแอ และความไม่เท่าเทียมกันในสังคมของเรา” ซึ่งเป็นคำกล่าวที่ชัดเจน ในการบรรยายถึงความรุนแรงของวิกฤตโรคระบาดในครั้งนี้ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อโลกในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านมนุษยธรรม และด้านการพัฒนา ซึ่งส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของโลก ขยายออกกว้างขึ้น²⁷ โดยนักวิชาการส่วนใหญ่ รวมถึง Li Xiaoyun และ Zhang Chuanhong วิเคราะห์ว่า ความมั่นคงของมนุษย์ (human security) จะเป็นเป้าหมายหลักของความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ หลังวิกฤตการณ์นี้ โดยเน้นไปยังประเด็นสาธารณสุข (global health) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) ความมั่นคงทางอาหาร (food security) และอื่น ๆ อนึ่ง เป้าหมายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาาระหว่างประเทศตลอด 40 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ (economic growth) ธรรมาภิบาล (good governance) ประชาธิปไตย (democracy) และสิทธิมนุษยชน (human rights)

2.2.2 UN DESA Policy Brief No. 122: Adapting international development cooperation to reduce risk, enable recovery and build resilience²⁸

บทวิเคราะห์ของ United Nations Department of Economic and Social Affairs ได้นำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ ภายหลังจากวิกฤตโควิด-19 ที่สำคัญ ได้แก่

1) การเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ความร่วมมือใต้-ใต้และความร่วมมือไตรภาคี ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นภายใต้วิกฤตการณ์ข้างต้น โดยสนับสนุนให้เพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology, data skills) และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการร่วมมือกับหน่วยงานการกุศล (philanthropic innovation และ collaborative funding initiatives)

2) เพิ่มการเข้าเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือกับภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานการกุศลต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการตอบสนองต่อวิกฤติหรือสถานการณ์ที่ผิดปกติที่เกิดขึ้น (resilience) ที่เข้มแข็งขึ้น โดยเน้นไปยังความเชี่ยวชาญและทรัพยากรขององค์กรที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ อาทิ การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

²⁷ ศุภชาติ คล่องเชิงสาร, กลไกทางการเงินในการสนับสนุนความสมดุลทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.fpojournal.com/financial-balance-economic/> [12 สิงหาคม 2565].

²⁸ UN DESA Policy Brief No. 122: Adapting international development cooperation to reduce risk, enable recovery and build resilience, [Online], 16 November 2021, Available from: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/un-desa-policy-brief-122-adapting-international-development-cooperation-to-reduce-risk-enable-recovery-and-build-resilience/> [2022, August 12].

(climate action) การเข้าถึงบริการทางการเงิน (financial inclusion) ความเท่าเทียมทางดิจิทัล (digital inclusion) และการสร้างโอกาสการจ้างงานของเยาวชนและสตรี

3) การแก้ปัญหาด้านประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาที่เกิดจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปพร้อมกัน

4) ส่งเสริมขีดความสามารถของหน่วยงานท้องถิ่นและระดับประเทศในการรวบรวมข้อมูลและสถิติต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยี

5) ส่งเสริมความเข้มแข็งของการดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระดับประเทศ (national development cooperation system)

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

ผู้เขียนประสงค์จะศึกษาผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ต่อความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย และทิศทางการทำงานในอนาคต โดยพิจารณา

1) ผลกระทบจากโควิด-19 ต่อการดำเนินงานของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ได้แก่ งบประมาณ การปฏิบัติงานในรูปแบบต่าง ๆ โดยประมวลข้อเท็จจริงจากเอกสารรายงานผลการปฏิบัติงาน และการหารือกับผู้รับผิดชอบโดยตรง เพื่อถอดบทเรียนและหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน โดยจะนำเสนอ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและความท้าทายของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย

2) แนวโน้มทิศทางการร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศหลังวิกฤตโควิด-19 ซึ่งมีแนวโน้มที่จะขยายความร่วมมือความร่วมมือใต้-ใต้ ความร่วมมือไตรภาคี และรูปแบบหุ้นส่วนอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นการพัฒนาที่ทำให้คนตั้งรับปรับตัวได้ (resilience) ตลอดจนให้ความสำคัญต่อบทบาทของเทคโนโลยีในการเพิ่มความเข้มแข็งของความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

3) นำเสนอทิศทางการนโยบายและการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทข้างต้น โดยมุ่งให้สอดคล้องกับกรอบแผนยุทธศาสตร์ของชาติในระยะยาว และแผนแม่บทในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของรวมทั้งทิศทางเชิงนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ดังนี้

3.1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580)

3.2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการต่างประเทศ ปี 2561-2580

3.3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ปี 2566-2570

3.4) ร่างแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทย ปี 2566-

บทที่ 3

ผลการศึกษา

รายงานฉบับนี้จะศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ว่า ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทยอย่างไร ทิศทางและรูปแบบความร่วมมือของไทยในอนาคตควรเป็นอย่างไรต่อไป โดยมีขอบเขตการศึกษาจำกัดเฉพาะการดำเนินงานความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) ในส่วนของความร่วมมือทางวิชาการและความช่วยเหลือให้เปล่า (technical cooperation and grants) ซึ่งกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้รับผิดชอบ

ที่ผ่านมา กรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้ดำเนินความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนาในประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ในหลายภูมิภาคทั้งเอเชียและแปซิฟิก แอฟริกา และลาตินอเมริกา ในหลายระดับ ได้แก่ ความร่วมมือทวิภาคี (bilateral cooperation) คือ การ “ให้-รับ” ที่เป็นการดำเนินการโดยตรงโดยรัฐบาลไทยกับประเทศผู้รับ ความร่วมมือไตรภาคี (Triangular Development Cooperation) กับประเทศที่พัฒนาแล้วและองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค (regional approach) และระดับพหุภาคี (multilateral cooperation)

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศมีแนวทางการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาบนพื้นฐานความต้องการประเทศผู้รับ (demand driven) โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของประเทศไทยในการสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำในอนุภูมิภาคและในภูมิภาคและการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งการสร้างมิตรประเทศใหม่ และนำไปสู่การขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ การเมืองและความมั่นคง

ประเทศเป้าหมายหลักในการให้ความช่วยเหลือของไทย คือ กลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคใกล้เคียงเป็นลำดับแรก เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศของไทย “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยการที่ประเทศเหล่านี้มีเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีกำลังคนที่มีคุณภาพ จะช่วยเสริมความมั่นคงแนวชายแดน ป้องกันปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และขยายโอกาสการค้าการลงทุนแนวชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของไทยโดยรวม

กลุ่มเป้าหมายถัดไปคือ ประเทศในภูมิภาคอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทย ได้แก่ เอเชียใต้ แอฟริกา และละตินอเมริกา เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างมิตรของไทยให้มากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเมืองในเวทีระหว่างประเทศและโอกาสทางเศรษฐกิจของไทยในตลาดใหม่

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทยมีเป้าหมายทางการทูต (เพื่อจัดการปัญหาความมั่นคงหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) เป้าหมายเพื่อการพัฒนา (เพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ขจัดความยากจน) เป้าหมายเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรม และเป้าหมายทางพาณิชย์

การบริหารจัดการ ODA ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศมีรูปแบบการดำเนินการ (modalities) ได้แก่

1) โครงการความร่วมมือ (Development Projects) โดยดำเนินงานให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในกรอบความร่วมมือทวิภาคีเป็นหลัก

2) ทุนศึกษา/ทุนฝึกอบรมให้เปล่า (Human Resources Development-AITC: Annual International Training Courses/TIPP: Thailand International Postgraduate Program)

3) โครงการอาสาสมัครเพื่อนไทย (Friends from Thailand: FFT) ซึ่งเป็นการส่งเสริมเยาวชนไทยไปปฏิบัติงานความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้รูปแบบอาสาสมัครในประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียใต้ และแอฟริกา

4) การส่งผู้เชี่ยวชาญไทย (Thai Experts) ไปปฏิบัติงานในประเทศผู้รับความช่วยเหลือ

ที่ผ่านมา นโยบายรัฐบาลไทยให้ความสำคัญต่อการดำเนินการกิจกรรมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับ ปัจจุบัน รัฐบาลไทยกำหนดประเด็นความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านความมั่นคง และต่างประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการพัฒนา และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ ระยะ 20 ปี ให้มีการ ดำเนินการกิจกรรมความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศในทุกด้าน ซึ่งสะท้อนได้จากงบประมาณ ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศที่ได้รับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 308 ล้านบาท ในปี 2548 และเพิ่มเป็น 892 ล้านบาท ในปี 2562

ในช่วงวิกฤตโควิด-19 การดำเนินงานภารกิจของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศได้รับผลกระทบจากมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การระงับการเดินทาง ระหว่างประเทศและการปฏิบัติหน้าที่จากบ้าน ซึ่งกรมความร่วมมือฯ ได้ปรับวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ ภารกิจเดินทางต่อไปได้ ต่อมา เมื่อวิกฤตโควิด-19 ยืดเยื้อและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือด้าน การพัฒนาระหว่างประเทศเป็นวงกว้าง ผู้บริหารระดับสูงเห็นควรให้มีการทบทวนทิศทางการร่วมมือ

เพื่อการพัฒนา รวมถึงแนวทางการดำเนินงานและสาขาความร่วมมือ²⁹ โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนี้

3.1 มีประเทศคู่ความร่วมมือใหม่ๆ หรือฟื้นฟูความร่วมมืออีกครั้ง (renew bilateral development partners)

ช่วงวิกฤตโควิด-19 พบว่า มีประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้วให้ความสนใจที่จะร่วมมือกับไทยมากขึ้น อาทิ

3.1.1 ลักเซมเบิร์ก

โดยองค์การความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของลักเซมเบิร์ก (Luxembourg Development Cooperation: LuxDev) ได้ลงนามใน Letter of Understanding กับกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2563 เพื่อความร่วมมือในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน สปป. ลาว ระหว่างปี 2563-2568 โดยครอบคลุมความร่วมมือด้านสาธารณสุข อาชีวศึกษาและการอบรมช่างเทคนิค และการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท ต่อมา ในปี 2565 ลักเซมเบิร์กแสดงความต้องการที่มีความร่วมมือกับไทยในด้าน Ecotourism ด้วย

3.1.2 สมาพันธรัฐสวิส

เชิญชวนให้ไทยเข้าร่วมความร่วมมือไตรภาคีด้านการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในโครงการ Poverty Reduction through Safe Migration, Skills Development and Enhanced Job Placement in Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Thailand (PROMISE) ระยะที่ 2 ซึ่งดำเนินการโดย Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) และองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration: IOM) ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการดำเนินการลงนามเอกสาร Letter of Understanding

3.2 ประเด็นความร่วมมือมี focus มากยิ่งขึ้นและมีการขยายรูปแบบความร่วมมือ

โควิด-19 ให้ความสำคัญด้านสาธารณสุข การจ้างงาน และความมั่นคงทางอาหารมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดการขยายรูปแบบความร่วมมือ อาทิ ในกรอบพหุภาคี และแบบ public private partnership

²⁹ บันทึกกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ด่วนที่ 1602.3/51/2563 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 เรื่อง แผนงานและทิศทางการพัฒนาความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3.2.1 ความร่วมมือด้านสาธารณสุขในเมียนมา

ผู้ศึกษาขอใช้เป็นกรณีตัวอย่างในการสาธิตผลกระทบของโควิด-19 ซึ่งก่อให้เกิดความจำเป็นด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นใหม่ และการปรับวิธีการดำเนินงานของไทยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และได้ทำให้บทบาทของไทยด้านสาธารณสุขชายแดนโดดเด่นขึ้น

ในเดือนมีนาคม 2563 ไทยประสบความสำเร็จในการควบคุมการระบาดของโรคและสามารถรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ในระดับหนึ่ง แต่ประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะเมียนมายังคงเผชิญกับวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคอย่างต่อเนื่อง กรมความร่วมมือระหว่างประเทศจึงได้ริเริ่มแผนงานความร่วมมือสนับสนุนประเทศเพื่อนบ้านในการรับมือกับโควิด-19 ที่มีความเร่งด่วน ต่อมาได้พัฒนาเป็นแผนงานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรับมือกับโควิด-19 โดยเริ่มดำเนินงานตั้งแต่กลางปี 2563-ปัจจุบัน ดังนี้

ระยะสั้น เน้นการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นหลัก เนื่องจากโควิด-19 เป็นโรคอุบัติใหม่ มีข้อมูลเกี่ยวกับโรคนี้น่าจำกัด กรมความร่วมมือฯ จึงได้ริเริ่มกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการการจัดอบรมแบบออนไลน์ให้แก่บุคลากรทางการแพทย์ และบุคลากรสาธารณสุขของประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ ในหัวข้อต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับมือกับโควิด-19 ได้แก่ การพัฒนาระบบสาธารณสุข การวางระบบศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (Emergency Operation Center: EOC) และการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการแพทย์ เช่น การดูแลผู้ป่วยวิกฤตและผู้ป่วยโรคโควิด-19 การจัดการให้คำปรึกษาทางการแพทย์เฉพาะทางสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ โดยเน้นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องแนวเวชปฏิบัติของไทย (Clinical Practice Guideline) ซึ่งเป็นแนวทางการรักษาผู้ป่วยโควิด-19 ที่กระทรวงสาธารณสุขไทยได้จัดทำเพื่อเป็นแนวทางในการรักษาผู้ป่วยในโรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ กรมความร่วมมือฯ ยังได้จัดทำ Knowledge Management (ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2563 ถึงปัจจุบัน) ผ่านทาง Platform online หรือ “TICA’s Knowledge Bank on COVID-19” ซึ่งเป็นช่องทางออนไลน์ที่ให้ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ สามารถมาเรียนรู้จากประสบการณ์ของไทยด้านการบริหารจัดการโควิด-19 ทั้งทางด้านสาธารณสุขและทางการแพทย์

ระยะกลาง จะเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับโควิด-19 ผ่านการสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็นเร่งด่วน พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวที่จะให้ได้ประโยชน์สูงสุด ได้แก่ ชุด PPE ที่ใช้ในห้องปฏิบัติการ และการตรวจรักษาโรคแบบ Coverall และอุปกรณ์ป้องกันอื่น ๆ หน้ากากอนามัย เครื่อง Arterial Blood Gas Analyzer ยา Favipiravir เครื่องวัดระดับออกซิเจน เครื่องผลิตออกซิเจน เครื่อง X-Ray เครื่อง Patient Monitor รวมถึงการวางระบบการป้องกัน ติดตาม สอบสวนโรค นอกจากนี้ ภายใต้แผนงานระยะกลาง ยังมีการสร้างนักระบาดวิทยาผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร Residency Training Programme สำหรับบุคลากรทางการแพทย์

จัดโดยกรมควบคุมโรค ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวนี้เป็นการพัฒนานักระบาดวิทยาให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน รวมเป็นการสร้างเครือข่ายนักระบาดวิทยาพร้อมกับทีมนักระบาดวิทยาของประเทศไทยได้ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครแรงงานข้ามชาติ (อสต.) ตามพื้นที่ชายแดน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการช่วยควบคุมการระบาดสำหรับกลุ่มประชากรตามแนวชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และแก้ปัญหาสำหรับกลุ่มประชากรที่อาจจะไม่ได้ป้องกันตามระบบปกติ

ระยะยาว เป็นการมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมในการวางระบบเพื่อรับมือโควิด-19 และโรคอุบัติใหม่ต่าง ๆ โดยการพัฒนาศักยภาพการตรวจเชื้อของห้องปฏิบัติการทั้งตามแนวชายแดน และเมืองหลวง กระทรวงสาธารณสุข (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์) เป็นผู้ออกแบบอุปกรณ์และห้องปฏิบัติการที่สามารถใช้งานได้จริง มีประสิทธิภาพสูง และใช้งบประมาณไม่มากนัก โดยไทยได้สนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ห้องแลปให้แก่เมียนมา จำนวน 2 พื้นที่ ให้แก่กัมพูชา ที่โรงพยาบาลปอยเปต สำหรับ สปป. ลาว ฝ่ายไทยสนับสนุนเครื่องมือ/อุปกรณ์ จำนวน 3 พื้นที่ คือ แขวงบ่อแก้ว แขวงคำม่วน และแขวงไซยะบูลี ซึ่งพื้นที่ที่ฝ่ายไทยให้การสนับสนุนทั้งหมดเป็นพื้นที่ชายแดน

ทั้งนี้ การวางระบบและพัฒนาห้องปฏิบัติการนี้ ไม่ใช่เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าเฉพาะโควิด-19 เท่านั้น แต่เป็นการเตรียมพร้อมสำหรับโรคอุบัติใหม่อื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถของประเทศเพื่อนบ้านด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ และจะเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดที่ยั่งยืนที่สุด

ในกระบวนการดำเนินงาน กรมความร่วมมือฯ เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม หรือ Inclusive Development ซึ่งฝ่ายไทยได้มีหารือกับหน่วยงานประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามแนวชายแดนอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้การให้ความร่วมมือสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศเพื่อนบ้านและสอดคล้องกับความพร้อมของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย และประเทศเพื่อนบ้านสามารถบริหารจัดการทั้งอุปกรณ์ทางการแพทย์และองค์ความรู้ที่ฝ่ายไทยได้ให้การสนับสนุนได้อย่างยั่งยืนที่สุด

3.2.2 การขยายความร่วมมือด้านการพัฒนาในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

สืบเนื่องผลกระทบของโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน กรมความร่วมมือระหว่างประเทศร่วมมือกับศูนย์วิจัยนวัตกรรมสังคมเชิงพื้นที่ สำนักวิชานวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้เสนอโครงการ Project on Skills Development in Cambodia, Lao PDR, and Myanmar ในกรอบความร่วมมือ ACMECS โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพแรงงานและสร้างโอกาสด้านเศรษฐกิจที่จะทำให้เกิดการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและกระจายโอกาส ลดความเหลื่อมล้ำในประเทศสมาชิกที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ให้สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจสังคมหลังภาวะวิกฤตที่

นำไปสู่ความยั่งยืน โดยใช้กรอบคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหลังวิกฤตโรคระบาด (SDG-Post Covid) ที่ครอบคลุมมิติความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) องค์กรความรู้และทรัพยากรท้องถิ่น (Local Knowledge) ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (Bio-Circular-Green Economy: BCG)

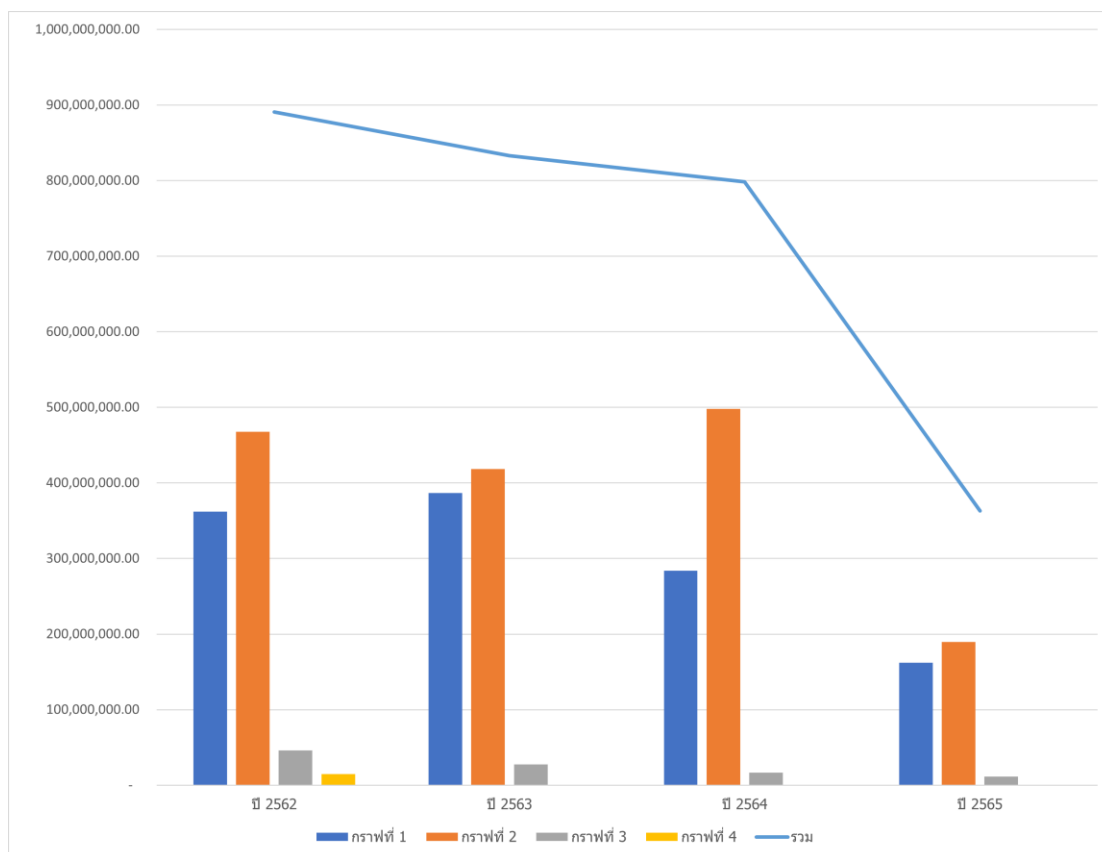
3.2.3 การขยายความร่วมมือรูปแบบ public private partnership

เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้การเดินทางหยุดชะงัก โครงการความร่วมมือกับเมียนมาในรัฐยะไข่จึงประสบปัญหาในการจัดทำเครื่องสี่ขาวภายใต้โครงการ ซึ่งหน่วยงานดำเนินโครงการ (มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน) ได้ออกแบบไว้ กรมความร่วมมือฯ จึงขยายความร่วมมือไปยังบริษัท เจริญโภคภัณฑ์วิศวกรรม จำกัด ในเมียนมา ให้เป็นผู้ผลิตเครื่องสี่ขาวดังกล่าว

3.3 งบประมาณ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากวิกฤตโควิด-19 ได้ก่อให้เกิดความจำกัดของทรัพยากรด้านการพัฒนาของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านงบประมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) เนื่องจากรัฐบาลไทยมีความจำเป็นที่ต้องใช้งบประมาณส่วนใหญ่ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ภายในประเทศจึงทำให้มีการปรับลดงบประมาณการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาอย่างมาก

ในส่วนของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรตั้งแต่ปี 2562 ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ จาก 890.73 ล้านบาท ในปี 2562 ลดลงเป็น 832.79 ล้านบาท ในปี 2563 และ 798.24 ล้านบาท ในปี 2564 และลดลงเป็น 313.13 ล้านบาท ในปี 2565 (ภาพที่ 2) ดังนั้น การดำเนินความร่วมมือด้านการพัฒนาในอนาคตจึงมีความจำเป็นที่ต้องจัดสรรอย่างมีจุดเน้นมากขึ้น

ภาพที่ 2 งบประมาณกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ประจำปี 2562-2565

3.4 รูปแบบการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จำแนกผลกระทบของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการปฏิบัติราชการเป็น 2 ด้าน³⁰ คือ

3.4.1 ผลกระทบต่อวิธีการปฏิบัติราชการ

3.4.1.1 ความต่อเนื่องและรูปแบบในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม เนื่องจากมาตรการการควบคุมการแพร่ระบาดได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานด้านพัฒนา ดังนี้

1) โครงการความร่วมมือ (Development Projects) ในช่วงวิกฤตโควิดไทยเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการความร่วมมือด้านการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่

³⁰ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), รายงานการถอดบทเรียนการดำเนินการของส่วนราชการ และจังหวัดในการรับมือการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2564, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.chanthaburi.go.th/files/com_news/2022-03_ed56ba5d009980a.pdf [25 สิงหาคม 2565].

การระงับการเดินทาง ซึ่งส่งผลให้ผู้เชี่ยวชาญภายใต้โครงการไม่สามารถเดินทางไปยังพื้นที่ในโครงการได้ เมื่อสถานการณ์โควิด-19 มีแนวโน้มว่าจะยืดเยื้อไม่ยุติตามที่หลายฝ่ายคาดไว้ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ จึงได้ปรับวิธีการดำเนินงานเพื่อให้โครงการเดินทางต่อไปได้ เช่น การอบรม Annual International Training Courses (AITC) แบบออนไลน์ การจัด workshop สาธิตการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรทางออนไลน์ ภายใต้โครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชน One Gewok One Product (OGOP) ของภูฏาน การสำรวจความต้องการ (need assessment) ใน สปป.ลาว โดยใช้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นลาวแทนการลงพื้นที่ของผู้เชี่ยวชาญไทยในโครงการ Project on Development of Food and Agro-Processing Industry and Post-Harvest Technology Transfer อย่างไรก็ตาม หลายโครงการความร่วมมือจำเป็นต้องลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติจึงต้องชะลอการดำเนินกิจกรรมออกไปก่อน เช่น ด้านการเกษตร การท่องเที่ยว และการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน

จากการศึกษารายงานตัวชี้วัดของกรมความร่วมมือฯ พบว่า โครงการความร่วมมือได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด ได้แก่ การปรับรูปแบบกิจกรรมเป็นแบบออนไลน์ เลื่อนกำหนดการหรือยุติกิจกรรม ทั้งนี้ จำนวนโครงการในปี 2564 มีจำนวน 105 โครงการ ลดลงจากปี 2563 ซึ่งมีอยู่จำนวน 195 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 46.15 (ตารางที่ 1)

ทั้งนี้ การดำเนินโครงการแบบออนไลน์มีข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านการสื่อสาร เนื่องจากการอบรมออนไลน์ไม่สามารถสอน หรือซักถามอย่างละเอียดเหมือนการอบรมในพื้นที่จริง และหลายครั้งต้องดำเนินการผ่านล่าม (ทั้งล่ามแปลตามและแปลพร้อม) ซึ่งเพิ่มเวลาการฝึกอบรมให้ยาวนานขึ้นอีก นอกจากนี้ ช่วงเวลาที่แตกต่างกันมากในแต่ละประเทศ อาทิ ละตินอเมริกาและไทย ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนของผู้อบรมและผู้เชี่ยวชาญไทย อีกทั้ง หลายพื้นที่โครงการไม่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ อาทิ ลาวและศรีลังกา ทำให้การอบรมหรือสาธิตออนไลน์ไม่มีประสิทธิภาพหรือในบางกรณีไม่สามารถกระทำได้

นอกจากนี้ วิธีการดำเนินงานใหม่ ๆ นำมาซึ่งค่าใช้จ่ายที่ยังไม่ปรากฏในระเบียบการเบิกจ่ายมาก่อน หรือไม่สามารถเบิกจ่ายได้เนื่องจากยังไม่มีระเบียบรองรับในปัจจุบัน อาทิ การเปิดช่องการแปลในระบบ Zoom ซึ่งมีค่าใช้จ่ายพิเศษ

2) ทุนศึกษา/ทุนฝึกอบรม (Human Resources Development-AITC: Annual International Training Courses/TIPP: Thailand International Postgraduate Program) เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงต้องปรับรูปแบบเป็นการฝึกอบรมแบบออนไลน์ทั้งหมด โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้สามารถขยายจำนวนผู้รับทุนได้มากขึ้น รวมทั้งมีผู้รับทุนจากประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น เข้าร่วมการฝึกอบรมด้วย นอกจากนี้ หลักสูตรการฝึกอบรมได้

เปลี่ยนแปลงและขยายไปตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การรับมือกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 และการพัฒนาเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19

3) โครงการอาสาสมัครเพื่อนไทย (Friends from Thailand: FFT) ในปี 2563 ไทยมีความจำเป็นต้องเรียกอาสาสมัครในประเทศต่าง ๆ จำนวน 36 กลับทั้งหมด แต่ท้ายที่สุดมีอาสาสมัคร 2 คนที่ภูมิลำเนาขอให้อยู่ปฏิบัติงานต่อ เนื่องจากงานของอาสาสมัครทั้งสองเกี่ยวข้องกับวิกฤตโควิด-19 โดยตรง

4) การส่งผู้เชี่ยวชาญไปปฏิบัติงาน (Thai Experts) ยกเลิกการเดินทางของผู้เชี่ยวชาญ ในช่วงเวลาที่รวบรวมข้อมูล

3.4.1.2 รูปแบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากส่วนราชการได้ปรับให้ข้าราชการบางส่วนปฏิบัติหน้าที่จากบ้านตามมาตรการ work from home ทำให้มีข้าราชการได้รับผลกระทบ ร้อยละ 34.21 ในปี 2563 และร้อยละ 82.05 ในปี 2564 โดยปัญหาที่พบ ได้แก่ ความพร้อมของอุปกรณ์และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร และการเข้าถึงข้อมูลส่วนกลาง³¹

3.4.2 ผลกระทบต่อผลการปฏิบัติราชการ

ในช่วงวิกฤตโควิด-19 การดำเนินงานความร่วมมือด้านการพัฒนามิได้ส่งผลกระทบต่อตัวชี้วัดของกรมความร่วมมือฯ ที่กำหนดไว้ โดยทุกโครงการสามารถดำเนินงานบรรลุผลลัพธ์ตามที่กำหนดในแผนงานเกินร้อยละ 95 (ตารางที่ 1) ของตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยกับคู่ร่วมมือทั้งระดับรัฐและระดับประชาชน
- 2) ประเทศคู่ร่วมมือของไทยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่มุ่งสู่การบรรลุ SDGs
- 3) ภาคเอกชนไทยมีฐานและช่องทางขยายโอกาสทางการค้า การลงทุนมากขึ้น
- 4) ประชาคมระหว่างประเทศรู้จักและตระหนักถึงแนวทางการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

³¹ แหล่งเดิม

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ปี 2563-2564

โครงการ	ปี 2563	ปี 2564	หมายเหตุ
โครงการความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ	67	44 โครงการ	ทุกโครงการสามารถดำเนินงานบรรลุผลลัพธ์ตามที่กำหนดในแผนงานเกินร้อยละ 95 และด้วยเนื่องจาก
โครงการความร่วมมือด้านสังคม	71	33 โครงการ	สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงปรับรูปแบบการดำเนินงานผ่านระบบ online เพื่อให้สามารถดำเนินการให้ได้ตามแผนงาน
โครงการพระราชทาน/โครงการตามพระราชดำริในต่างประเทศ	28	13 โครงการ	
โครงการ/กิจกรรมเผยแพร่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในต่างประเทศ	29	15 โครงการ	
ทุนศึกษา (รวมทุนศึกษานานาชาติ ทุนทวิภาคี และทุนไตรภาคี)	157	85 คน	ปรับรูปแบบการศึกษาโดยใช้ระบบ online
ทุนฝึกอบรม (ทุนฝึกอบรมนานาชาติ ทุนฝึกอบรมทวิภาคี ทุนไตรภาคี)	401	1,392 คน	ปรับรูปแบบการอบรมโดยใช้ระบบ online
โครงการอาสาสมัครเพื่อไทย	36 > 2 คน	29 คน	

โดยสรุป ผลการดำเนินงานในช่วงแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทยระหว่างช่วงที่ศึกษา กรมความร่วมมือระหว่างประเทศสามารถดำเนินงานได้เพียงระดับหนึ่งเนื่องจากต้องเผชิญกับวิกฤตโควิด-19 ทำให้ไม่อาจดำเนินกิจกรรมความร่วมมือได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ผลงานสำคัญคือการมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้านในถ่ายทอดประสบการณ์และแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาโรคระบาดดังกล่าว และการดำเนินงานความช่วยเหลือหลักของไทยด้วยการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มประเทศเป้าหมายด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านระบบออนไลน์เป็นหลัก

ผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ต่อนโยบายความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย

สืบเนื่องจากผลกระทบต่อการทำงานที่กล่าวมาข้างต้น และสถานการณ์โควิด-19 ที่ยืดเยื้อและส่งผลกระทบต่อภาพรวมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศอย่างเป็นวงกว้าง ผู้บริหารระดับสูงของไทยเห็นควรให้มีการทบทวนนโยบาย แผนงาน และทิศทางความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย

ปัจจัยสำคัญของการทบทวนนโยบายของไทย คือ การเปลี่ยนแปลงบริบทของความร่วมมือด้านการพัฒนา ระหว่างประเทศที่เกิด กล่าวคือ วิกฤตโควิด-19 ทำให้เห็นว่า ความร่วมมือ

มีหลายทิศทางและเป็นสากล (multi-directional and universal)³² โดยความร่วมมือได้-ได้ และความร่วมมือไตรภาคีประสบความสำเร็จในการบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นและได้แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นภายใต้วิกฤตโควิด-19 ดังนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่จึงสนับสนุนการขยายความร่วมมือในรูปแบบนี้³³ นอกจากนี้ ความซับซ้อนของปัญหาและเป้าหมายด้านการพัฒนาระหว่างประเทศทำให้ประชาคมโลกมองเห็นความจำเป็นที่ต้องพัฒนารูปแบบความร่วมมือในรูปแบบหุ้นส่วนอื่น (Multi-Actor Partnerships: MAPs) ซึ่งรวมผู้เล่นทั้งในและนอกกลไกความร่วมมือด้านการพัฒนาเดิม ๆ นอกจากนี้ การระบาดของโควิด-19 ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของนโยบายการตอบสนองต่อประเด็นเกิดใหม่

นอกจากนี้ ข้อจำกัดของงบประมาณที่เกิดขึ้นทำให้เห็นความจำเป็นที่ไทยต้องคัดสรรจุดเน้นให้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนได้เล็งเห็นประโยชน์จากการขยายความร่วมมือในรูปแบบหลากหลายและการใช้เทคโนโลยี ด้วยเหตุผลข้างต้น กรมความร่วมมือระหว่างประเทศจัดประชุมระดมสมองและใช้แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและความท้าทาย ในการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยในปัจจุบันและอนาคต และหาแนวทางเพื่อตอบสนองทิศทางความต้องการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยหลังวิกฤตโควิด-19 ดังนี้³⁴

1) จุดแข็ง

ที่ผ่านมาไทย กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้ดำเนินโครงการความร่วมมือแบบ demand driven ที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงองค์ความรู้และระดับเทคโนโลยีที่เหมาะสม (technology threshold) กับประเทศคู่ความร่วมมือ และมีองค์ความรู้ที่เป็นที่ต้องการของประเทศกำลังพัฒนา³⁵ ที่มุ่งเน้นความมั่นคงฐานรากและความยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันเป็นเทรนด์ด้านการพัฒนาที่สำคัญ นอกจากนี้ ไทยยังมีกลไกการปรึกษาหารือและแผนงานที่ชัดเจน

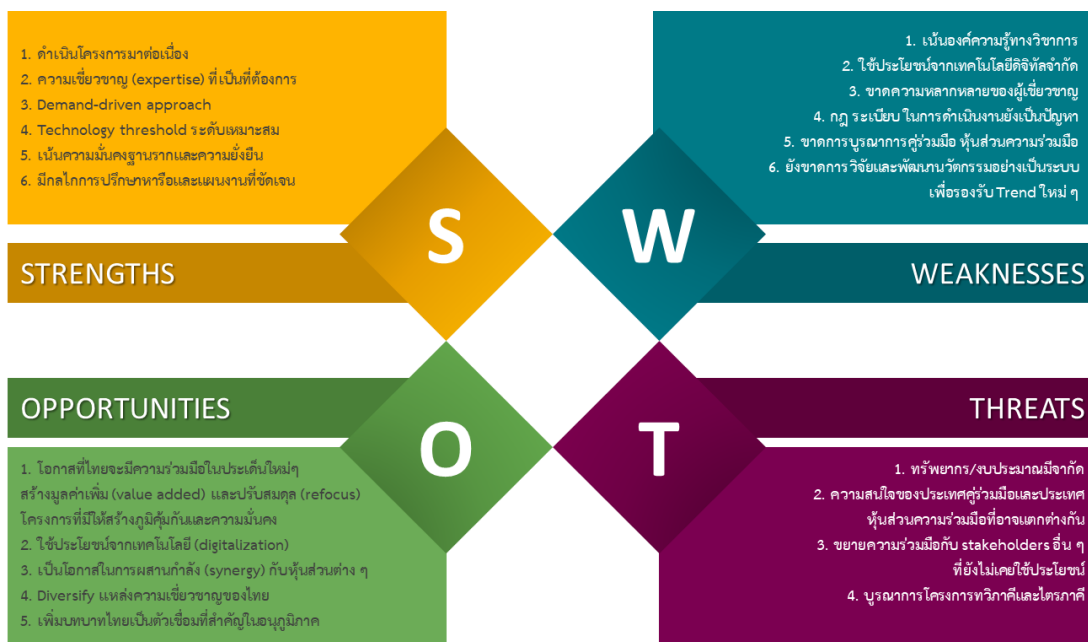
³² ช่วงโควิด 19 เราได้เห็นความร่วมมือในรูปแบบอื่นๆ อาทิ ความร่วมมือแบบได้-เหนือ (กรณีจีนให้ความช่วยเหลืออิตาลี) และความร่วมมือแบบตะวันออก-เหนือ (รัสเซียส่งอุปกรณ์การแพทย์ไปยังสหรัฐอเมริกา)

³³ Mawdsley, E., *South-south cooperation 3.0? Managing the consequences of success in the decade ahead*, Oxford Development Studies 47, no. 3 (2019): 259-274., [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://doi.org/10.1080/13600818.2019.1585792>.

³⁴ บันทึกกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ค่วนที่ 1602.3/51/2563 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 เรื่อง แผนงานและทิศทางความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

³⁵ สาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ ได้แก่ การเกษตรและการพัฒนาชนบท การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การสาธารณสุข การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและด้านพลังงาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การค้าและอุตสาหกรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์ SWOT ตามบริบทความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป

2) จุดอ่อน

ไทยยังเน้นองค์ความรู้ทางวิชาการ มีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่จำกัด ขาดความหลากหลายของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศที่มีศักยภาพและความเชี่ยวชาญ การขาดการบูรณาการกับคู่ความร่วมมือและหุ้นส่วนความร่วมมือ รวมทั้งยังขาดการวิจัยร่วมและพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับทิศทางและรูปแบบ ความร่วมมือใหม่ ๆ นอกจากนี้ กฎ ระเบียบ ในการดำเนินงานยังเป็นปัญหา

3) โอกาส

โควิด-19 สร้างโอกาสที่ไทยจะมีความร่วมมือในประเด็นใหม่ ๆ สร้างมูลค่าเพิ่ม (value-added) และปรับสมดุล (refocus) โครงการความร่วมมือที่ไทยมีความเชี่ยวชาญอยู่แล้วให้ตอบสนองการสร้างความมั่นคงและภูมิคุ้มกัน โดยไทยสามารถเป็นตัวเชื่อมในการดำเนินงานในกรอบอนุภูมิภาค ข้อจำกัดของงบประมาณและทรัพยากรทำให้ไทยต้องผนึกกำลังระหว่างคู่ความร่วมมือและหุ้นส่วนความร่วมมือ หันมาใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาความร่วมมือกับภาคเอกชนและประชาสังคม เพื่อประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากร อีกทั้งสร้างความหลากหลายของแหล่งความเชี่ยวชาญของไทยทั้งในและต่างประเทศ

4) ความท้าทาย

ประเทศคู่ความร่วมมือต่างได้รับผลกระทบจากโควิด-19 และมุ่งใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาภายในประเทศ เช่นเดียวกับหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญของไทยซึ่งมีภาระการฟื้นฟูภายในประเทศเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับประเทศอื่นๆ นอกจากนี้

จุดสนใจของประเทศคู่ความร่วมมือมีหลากหลาย การจับคู่ความร่วมมือจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความท้าทาย

จากการศึกษา พบว่า การดำเนินงานความร่วมมือไตรภาคีประสบความสำเร็จในด้านการดำเนินงานและระเบียบการคลัง ยกตัวอย่างเช่น การดำเนินโครงการไตรภาคีกับองค์การความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสมาพันธรัฐสวิส (Swiss Agency for Development and Cooperation: SDC) ภายใต้โครงการ Poverty Reduction through Safe Migration, Skills Development and Enhanced Job Placement in Cambodia, Lao People's Democratic Republic, Myanmar and Thailand (PROMISE) Phase II ซึ่งองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration: IOM) แต่ละหน่วยงานมีเป้าหมายโครงการ ระเบียบการดำเนินงานและระเบียบการคลังที่แตกต่างกัน อาทิ SDC สามารถอนุมัติกรอบงบประมาณที่จัดสรรภายใต้โครงการทั้งหมดแก่องค์กร IMO และเบิกจ่ายไปเป็นระยะ จนกว่าจะสิ้นสุดโครงการ แต่กรมความร่วมมือระหว่างประเทศจำเป็นต้องมีรายละเอียดแต่ละกิจกรรมและรายละเอียดภายใต้กิจกรรมเป็นรายการจึงจะอนุมัติกรอบงบประมาณได้ นอกจากนี้ องค์กร IMO ไม่สามารถรับโอนเงินโดยตรงได้ ดังนั้น SDC และกรมความร่วมมือฯ ต้องจ่ายตรงไปยังผู้เข้าร่วมสถานที่จัดงาน ฯลฯ นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันจำเป็นต้องมีเอกสารของ Letter of Intent ซึ่งทุกหน่วยงานต้องนำไปให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานด้านกฎหมายของตนพิจารณาทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินโครงการ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานระหว่างวิกฤตโควิด ได้แก่ การตอบสนองและปรับตัวของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ ความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ และการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ อย่างไรก็ตาม วิกฤตโควิด 19 ยังได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ข้อจำกัดของระบบราชการบางเรื่องโดยเฉพาะเรื่องกฎ ระเบียบ การเบิกจ่าย/การโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งยังไม่ได้รับการปรับให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับการบริหารราชการภายใต้สภาวะวิกฤต นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการปรับตัวของภาครัฐเพื่อเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานที่บ้าน (Work from Home) เพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไม่ประสบผลในบางหน่วยงาน เนื่องจากงานบางประเภทไม่สามารถปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งได้ เช่น งานสนับสนุนต่าง ๆ เช่น งานด้านการเงิน และการพัสดุ อีกทั้งยังพบข้อจำกัดที่ทำให้การปฏิบัติงานที่บ้านไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ข้อจำกัดในเรื่องของทักษะและขีดสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ ความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ และความครอบคลุมของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ถึงแม้ว่าการแพร่ระบาดของโควิด-19 จะก่อให้เกิดความท้าทายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน แต่สถานการณ์ดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนและโอกาสที่สำคัญของความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย

ที่จะเกิดความก้าวหน้ายิ่งไปกว่าเดิม เราจึงควรพิจารณาทบทวนหาแนวทางการพัฒนาเพื่อให้ไทย
ในการบรรลุเป้าหมายการดำเนินความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศตามนโยบายที่ตั้งไว้

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาในบทที่ 3 เราจะเห็นได้ว่าโควิด-19 ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย ดังนี้

1) ช่วงวิกฤตโควิด-19 พบว่า มีประเทศคู่ความร่วมมือใหม่ ๆ หรือฟื้นฟูความร่วมมืออีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่พัฒนาแล้วได้ให้ความสนใจที่จะร่วมมือกับไทยมากขึ้น เช่น ลักเซมเบิร์ก สมาพันธรัฐสวิส

2) ประเด็นความร่วมมือของไทยมีจุดเน้น (focus) มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ความร่วมมือด้านสาธารณสุข ด้านทักษะอาชีพ ด้านความมั่นคงอาหาร ตลอดจนได้มีการขยายความร่วมมือในรูปแบบอื่น ๆ เช่น กรอบพหุภาคีและรูปแบบ public private partnership

3) งบประมาณความร่วมมือด้านการพัฒนาลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี 2565 งบประมาณร่วมมือระหว่างประเทศ ได้รับงบประมาณ 313.13 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปี 2564 (798.24 ล้านบาท) ปี 2563 (832.79 ล้านบาท) และปี 2562 (890.73 ล้านบาท)

4) ผลกระทบต่อความต่อเนื่องและรูปแบบในการดำเนินความร่วมมือ อาทิ การปรับรูปแบบกิจกรรมเป็นแบบออนไลน์ เลื่อนกำหนดการหรือยุติกิจกรรม การใช้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นดำเนินงานแทนผู้เชี่ยวชาญ

5) มีการทบทวนนโยบาย แผนงานและทิศทางความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย ซึ่งเป็นผลจากทิศทางความร่วมมือ ความซับซ้อนของปัญหาและเป้าหมายด้านการพัฒนาระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะโควิด-19 นอกจากนี้ การระบาดของโควิด-19 ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของนโยบายการตอบสนองต่อประเด็นเกิดใหม่ ซึ่งจากการวิเคราะห์ SWOT ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย พบว่า

ไทยมีจุดแข็งสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มความร่วมมือได้ดีอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไทยมีองค์ความรู้ที่เป็นที่ต้องการของประเทศกำลังพัฒนา มีการใช้องค์ความรู้และระดับเทคโนโลยีที่เหมาะสม (technology threshold) กับประเทศคู่ความร่วมมือ และมีที่ตั้งเป็นจุดเชื่อมโยงในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม ไทยมีจุดอ่อน ได้แก่ ขาดความหลากหลายของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศที่มีศักยภาพและความเชี่ยวชาญ การขาดการบูรณาการกับคู่ความร่วมมือ

และหุ้นส่วนความร่วมมือ มีการใช้เทคโนโลยีจำกัด นอกจากนี้ กฎและระเบียบในการดำเนินงานยังเป็นปัญหา

ทั้งนี้ โควิด-19 เป็นโอกาสที่ไทยจะมีความร่วมมือในประเด็นใหม่ๆ สร้างมูลค่าเพิ่ม (value-added) และปรับสมดุล (refocus) โครงการความร่วมมือที่ไทยมีความเชี่ยวชาญอยู่แล้วให้ตอบสนองการสร้างความมั่นคงและภูมิคุ้มกัน เพิ่มการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาความร่วมมือและมุ่งสร้างความหลากหลายของแหล่งความเชี่ยวชาญของไทยทั้งในและต่างประเทศ

อนึ่ง อุปสรรคและความท้าทายสำคัญในการดำเนินความร่วมมือหลังวิกฤตโควิด-19 ได้แก่ ประเทศคู่ความร่วมมือต่างได้รับผลกระทบจากโควิด-19 และมุ่งใช้ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหาภายในประเทศ เช่นเดียวกับหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญของไทยที่มีภาระการฟื้นฟูภายในประเทศเป็นหลัก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและบทวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและความท้าทายข้างต้น พบว่าความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทยมีจุดแข็งที่สามารถรับมือกับวิกฤตโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ใดๆก็ดี ไทยมีโอกาสเพิ่มบทบาท ปรับปรุงการดำเนินงานและวางแผนเพื่อรับมือกับความท้าทายในอนาคต ในการนี้ จึงขอเสนอข้อเสนอเพื่อตอบสนองทิศทางความต้องการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาหลังวิกฤตโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกรอบแผนยุทธศาสตร์ของชาติในระยะยาว และแผนแม่บทในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งทิศทางเชิงนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา³⁶ ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เมื่อกำหนดถึงบริบทต่าง ๆ ข้างต้น ข้อเสนอแนะทางนโยบายที่อาจพิจารณา ได้แก่

1) จำกัดสาขาความร่วมมือให้สอดคล้องกับเป้าหมายนโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจของไทย โดยไทยควรเน้นสาขาความร่วมมือที่ตอบโจทย์สถานการณ์หลังวิกฤตโควิด-19 ที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคง (Security) และภูมิคุ้มกัน (Resilience) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายความร่วมมือด้านการพัฒนาของไทย และแนวโน้มทิศทางความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศ ได้แก่

(ก) ความมั่นคงด้านสุขภาพ (Health Security) อาทิ การเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานสาธารณสุขของประเทศผู้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อรับมือกับโรค

³⁶(1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580)

(2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการต่างประเทศ (2561-2580)

(3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (2566-2570)

(4) ร่างแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย (2566-2570)

อุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ การบริการจัดการภัยพิบัติด้านสาธารณสุข รวมถึงส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism)

(ข) ความมั่นคงด้านอาชีพ (Job Security) เช่น การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อตอบสนองการฟื้นฟูหลังยุคโควิด-19 การส่งเสริมทักษะใหม่ ๆ โดยพัฒนาทักษะเดิม (Upskill) เพิ่มเติมทักษะใหม่ (Reskill) เช่น การส่งเสริมและพัฒนาทักษะเศรษฐกิจดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ ไทยควรเน้นโครงการที่สร้างงานและกระจายรายได้ท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวชุมชน (Community-based tourism)

(ค) ความมั่นคงด้านอาหาร (Food Security) เช่น การเพิ่มขีดความสามารถในการเพิ่มผลผลิต การแปรรูปผลผลิต การพัฒนานวัตกรรม การตลาดและโลจิสติกส์ เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้ชุมชนแบบครบวงจร

(ง) ความมั่นคงด้านพลังงาน (Energy Security) ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนในกระบวนการผลิต เช่น การแปรรูปผลิตผลการเกษตรด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2) การเพิ่มบทบาทไทยในความร่วมมือใต้-ใต้ และความร่วมมือไตรภาคี โดยใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (comparative advantage) เช่น ไทยมีที่ตั้งเป็นจุดเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียน โดยคัดสรรให้โครงการมีผลกระทบโดยตรงกับรากหญ้าและความเข้มแข็งของชุมชน

3) การขยายความร่วมมือแบบหุ้นส่วน รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนที่หลากหลาย (multi-stakeholder partnership) โดยเพิ่มการเข้าเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือกับภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานการกุศลต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการตอบสนองต่อวิกฤติหรือสถานการณ์ที่ผิดปกติที่เกิดขึ้น (resilience) ที่เข้มแข็งขึ้น

4) เพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology, data skills) ในการดำเนินงาน การรวบรวมข้อมูลและสถิติต่าง ๆ เพื่อสอดคล้องกับกระแสการใช้เทคโนโลยีเพื่อความร่วมมือด้านการพัฒนาของโลก

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

เพื่อให้การดำเนินงานด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจในประเด็นนโยบาย เป้าหมายและการดำเนินงานที่ตรงกัน มีแนวทางที่สามารถใช้อ้างอิง และเป็นกรอบการทำงานร่วมกันได้ ข้อเสนอแนะทางการดำเนินงานที่อาจพิจารณา ได้แก่

1) ใช้ประโยชน์จากเครื่องมือพัฒนาองค์กรดิจิทัลยุคใหม่ เพื่อสร้างแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกันและมีพลังขับเคลื่อนภายในกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น ระบบ Agile Organization Management สู่องค์กรดิจิทัลอย่างยั่งยืน ซึ่งใช้การวิเคราะห์องค์กร แบบ Transformation and Enterprise Architecture ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กรด้วยเครื่องมือ Vision Builder (เป็นโปรแกรมในคอมพิวเตอร์และมีสื่อ) ซึ่งจะทำให้เห็นผลกระทบทั้งภายนอกและภายในองค์กร รวมถึงการส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันและกันอย่างชัดเจน เพื่อใช้ในการกำหนดขอบเขตของงานในแต่ละด้าน และลำดับความสำคัญของงานได้ครบถ้วนและเข้าใจตรงกันทั้งองค์กร สามารถกำหนดการทำงานแบบ Agile การใช้ข้อมูลร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสมในงานแต่ละด้าน รวมถึงการตัดขั้นตอนงานที่ไม่จำเป็นออกไป (Lean) สามารถใช้กำหนดแผนที่นำทางเพื่อกำหนดความสำเร็จให้ออกเป็นความสำเร็จระยะสั้นไปจนถึงระยะยาว พร้อมทั้งสามารถสร้างแผนการพัฒนาศักยภาพที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์กรไปพร้อม ๆ กัน ตลอดจนได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ที่จำเป็นต้องใช้ทั้งในด้านการรับมือกับสถานการณ์วิกฤตและใช้ในการพัฒนาองค์กรแห่งอนาคตสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนต่อไป

2) การเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ความร่วมมือใต้-ใต้ และความร่วมมือไตรภาคี และการขยายความร่วมมือแบบหุ้นส่วน รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากภาคส่วนที่หลากหลาย (multi-stakeholder partnership) จัดการประชุมระดมสมองระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาคสังคม ภาควิชาการ ภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานการกุศลต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อรับฟังและแสวงหาแนวทางความร่วมมือใหม่ ๆ เมื่อทำการวิเคราะห์ถึงรูปแบบที่เป็นไปได้ ให้หารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้องรอบด้านเพื่อกำหนดเป้าหมายร่วม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน และจัดทำรายละเอียดแผนงานและกรอบเวลาร่วมกันต่อไป โดยอาจพิจารณาจัดการประชุมตามประเด็น (theme) เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านความมั่นคงทางอาหาร หรือ การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

3) เพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology, data skills) ตามแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของส่วนราชการของสำนักงาน ก.พ. ที่ได้นำเสนอแนวทางที่สามารถปรับใช้ในการดำเนินงานได้ ดังนี้

(ก) สร้างการรับรู้และกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความสนใจและรับทราบถึงประโยชน์ รวมถึงความจำเป็นของการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy)

(ข) กำหนดให้การเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) เป็นนโยบายร่วม

(ค) สร้างบรรยากาศการทำงานแบบดิจิทัล ให้เกิดขึ้น

(ง) สำหรับกรมความร่วมมือฯ อาจพิจารณาพัฒนาข้าราชการและบุคลากรในสังกัดให้มีทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีการดำเนินการดังต่อไปนี้ ตั้งคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบหลักในการสร้างบรรยากาศการทำงานแบบ Digital โดยมีรองหัวหน้าส่วนราชการขึ้นไปเป็นหัวหน้าคณะทำงาน และมีการติดตามผลการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ข้าราชการและบุคลากรในสังกัด เพื่อให้ทราบถึงระดับการพัฒนาการของแต่ละบุคคล รวมถึงการนำทักษะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ข้าราชการและบุคลากรในสังกัด

(จ) สำหรับการดำเนินงานด้านการพัฒนา กรมความร่วมมือฯ อาจพิจารณาจัดระบบจัดเก็บข้อมูลสถิติด้านความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในวิเคราะห์ วางแผนงาน และงบประมาณ ตลอดจนสามารถให้คู่ความร่วมมือเข้ามารายงานความคืบหน้าของการดำเนินงานผลการใช้จ่ายงบประมาณทั้งรูปแบบตัวอักษร รูปภาพ และวิดีโอ

บรรณานุกรม

เอกสารทางการไทย

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. แผนงานและทิศทางการร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. บันทึกด่วนที่ 1602.3/51/2563, 15 พฤษภาคม 2563.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล

จิตวิภา เบญจศีล. ผลกระทบของวิกฤตไวรัส COVID-19 ต่อกระแสโลกาภิวัตน์ นัยต่อการทูตพหุภาคีของไทยในสหประชาชาติ. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 12 กระทรวงการต่างประเทศ, 2563.

ชัชสรัญญ์ เลิศเกียรติวงศ์. การศึกษาประเมินความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบไตรภาคีของไทย: กรณีศึกษาความร่วมมือไตรภาคีของกรมความร่วมมือระหว่างประเทศกับญี่ปุ่น เยอรมัน และฝรั่งเศส. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 13 กระทรวงการต่างประเทศ, 2564.

ประภัสสร ธนุสิงห์. ข้อเสนอแนะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานความร่วมมือไตรภาคีไทย-สหรัฐฯ : กรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือเมียนมาด้านสาธารณสุข บริเวณ 4 คู่มือชายแดนไทย-เมียนมา. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 กระทรวงการต่างประเทศ, 2560.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ธันนธร มหาพรประจักษ์. อนาคตของกระแสโลกาภิวัตน์: ความท้าทายจากไวรัสโควิด-19. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_08Jun2020_2.aspx [20 สิงหาคม 2565].

ศุภชาติ คล่องเชิงสาร. กลไกทางการเงินในการสนับสนุนความสมดุลทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.fpojjournal.com/financial-balance-economic/> [12 สิงหาคม 2565].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). รายงานการถอดบทเรียนการดำเนินการของส่วนราชการและจังหวัดในการรับมือการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2564. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.chanthaburi.go.th/files/com_news/2022-03_ed56ba5d009980a.pdf [25 สิงหาคม 2565].

Caroline Lombardo, Gregory Barrett and Anjali Rangaswami. UN DESA Policy Brief No. 122: Adapting international development cooperation to reduce risk, enable recovery and build resilience. [Online]. 2021, 16 November. Available from: <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/un-desa-policy-brief-122-adapting-international-development-cooperation-to-reduce-risk-enable-recovery-and-build-resilience/> [2022, August 12].

Constantino Hevia and Andy Neumeier. A Conceptual Framework for Analyzing the Economic Impact of Covid-19 and Its Policy Implication. UNDP LAC C19 PDS No. 1. [Online]. 2020, 29 March. Available from: <https://www.undp.org/latin-america/publications/conceptual-framework-analyzing-economic-impact-covid-19-and-its-policy-implication> [2022, August 12].

Economic Intelligence Center (EIC). หนึ่งในปัจจัยเร่ง ทวนกระแสโลกาภิวัตน์. Outlook ไตรมาส 2/2020. [ออนไลน์]. 17 June 2020. แหล่งที่มา: <https://www.scbeic.com/th/detail/product/6892> [2022, August 20].

IMF. Full Report and Executive Summary. World Economic Outlook, October 2020: A Long and Difficult Ascent. [Online]. Available from: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/09/30/world-economic-outlook-october-2020> [2022, August 12].

José Antonio Alonso and Jonathan Glennie. 2016 Development Cooperation Forum Policy Briefs. [Online]. February 2015, No. 1. Available from: https://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf15/2016_dcf_policy_brief_no.1.pdf [2022, September 20].

Kharas, Homi. Global development cooperation in a COVID-19 world. Center for Sustainable Development. [Online]. 2021, 27 January. Available from: <https://www.brookings.edu/research/global-development-cooperation-in-a-covid-19-world/> [2022, August 12].

Klingebiel, S. What Is Development Cooperation?. [Online]. 2014, January. Available from: https://www.researchgate.net/publication/305247974_What_Is_Development_Cooperation [2022, September 20].

- Lancaster, Carol. Foreign aid: Diplomacy, development, domestic politics. Chicago: The Chicago University Press. [Online]. 2007. Available from: http://www.ewclass.lecture.ub.ac.id/files/2019/01/Carol_Lancaster_Foreign_Aid_Diplomacy_DevelopmBookFi.org_.pdf [2022, September 20].
- Li, Xiaoyun. And Zhang, Chuanhong. New Landscape of Development Cooperation in Post COVID-19--Implications for the Northeast Asia Countries. China International Development Research Network (CIDRN). [Online]. Available from: https://www.unescap.org/sites/default/files/1-3_Zhang.pdf [2022, August 12].
- Mawdsley, E. South–South Cooperation 3.0? Managing the consequences of success in the decade ahead. Oxford Development Studies 47, no. 3 (2019): 259-274. [Online]. 2019, 17 March. Available from: <https://doi.org/10.1080/13600818.2019.1585792> [2022, September 20].
- Surco-Guillen, YC. & others. Success Factors in Management of Development Projects. [Online]. Available from: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/2/780/pdf> [2022, September 20].
- Thiraphon Singlor. FAO กับจีนลงนามความร่วมมือได้-ได้ เฟสที่ 3 ช่วยประเทศกำลังพัฒนาเปลี่ยนระบบเกษตร-อาหารสู่ความยั่งยืน. SDG News. [ออนไลน์]. 24 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.sdgmove.com/2022/01/24/fao-china-ssc-phrase-lll-2565/> [20 สิงหาคม 2565].
- World Bank Group. Global Economic Prospects. [Online]. 2020, June. Available from: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/502991591631723294/pdf/Global-Economic-Prospects-June-2020.pdf> [2022, August 12].

ภาคผนวก

กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย

ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยอยู่ภายใต้กรอบแผนยุทธศาสตร์ของชาติในระยะยาว และแผนแม่บทในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องรวมทั้งทิศทางเชิงนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)

มีเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ที่วางแนวทางเกี่ยวเนื่องกับการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย คือ

- 1) มุ่งให้ประเทศไทยมีบทบาทด้านความมั่นคงเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ โดยให้มีการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ
- 2) ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น โดยกำหนดแนวทางให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเชื่อมโยงไทยเชื่อมโลก
- 3) สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยการตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย ด้วยการดึงดูดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่างชาติและคนไทยที่มีความสามารถในต่างประเทศให้มาสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับประเทศไทย

2. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580)

กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดแผนย่อยด้านความร่วมมือเศรษฐกิจและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศตามประเด็นยุทธศาสตร์ข้างต้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการขับเคลื่อนในด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ดังนี้

- 1) ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (มีความมั่งคั่ง ยั่งยืน)

เป้าหมาย

- (1) ประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนกับต่างประเทศ เพื่อร่วมกันบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก
- (2) การมุ่งให้ไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้า การลงทุน การบริการ และความเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย โดยมีระบบเศรษฐกิจ ที่เน้นนวัตกรรมดีขึ้น

แนวทางการพัฒนา

- (1) ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มุ่งกระจายความเจริญและโอกาสทางเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคต่าง ๆ อาทิ อาเซียน กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค ได้แก่

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง กรอบความร่วมมือภายใต้ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอล สำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เป็นต้น

(2) แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมถึงเรียนรู้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจากประเทศที่มีศักยภาพในสาขาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทย รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือในด้านการยกระดับการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแรงงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของคนไทย

(3) ขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ ในการส่งเสริมความมั่นคงทางพลังงาน ทรัพยากรน้ำ และอาหารของประเทศไทย รวมถึงการแสวงหาแหล่งทรัพยากร และการต่อยอดเทคโนโลยี และองค์ความรู้ของไทย

(4) เสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับนานาประเทศทั้งในระดับ ทวิภาคี ไตรภาคี ภูมิภาค และพหุภาคี เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง รวมทั้งส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) การส่งเสริมสถานะและบทบาทของประเทศไทยในประชาคมโลก (มีสถานะและเกียรติภูมิ)

เป้าหมาย

ส่งเสริมสถานะของไทยในเวทีโลก การส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อรักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์ให้แก่ประเทศและประชาชนไทยในการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาคมโลก

แนวทางการพัฒนา

การส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาและทางวิชาการ หรือการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมนุษยธรรมแก่มิตรประเทศ ซึ่งจะสนับสนุน/เสริมสร้างอำนาจละมุนของไทย

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

มีเป้าหมายหลักเพื่อนำประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่มี “เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” มุ่งองค์ประกอบที่ต้องดำเนินการ ได้แก่

1) การมีเศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (High Value-Added Economy) โดยกำหนดหมุดหมายที่สำคัญ คือการขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์และสุขภาพมูลค่าสูง

กลยุทธ์

(1) การสร้างเสริมขีดความสามารถทางวิชาการด้านการศึกษา วิจัย และเทคโนโลยีทางการแพทย์

(2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือการวิจัยและพัฒนาระหว่างประเทศ โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัย ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในประเทศกับสถาบันวิจัยหรือภาคเอกชน ต่างประเทศที่มีศักยภาพและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลในการพัฒนางานวิจัยทางการแพทย์ เพื่อให้เกิด การถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการแพทย์จากต่างประเทศ อาทิ การร่วมลงทุนพัฒนางานวิจัย การรับจ้างผลิต รวมทั้งยกระดับความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศที่จะเป็นเครือข่ายในห่วงโซ่คุณค่าของการวิจัยและผลิตนวัตกรรมทางการแพทย์ผ่านรูปแบบการให้ทุนการศึกษาและฝึกอบรมนานาชาติที่สอดคล้องกับทิศทาง การพัฒนาด้านการแพทย์และสุขภาพของไทย

2) ผลักดันไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและจุดยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค

กลยุทธ์

(1) การสร้างจุดยืนของไทยภายใต้บริบทโลกใหม่

(2) วางบทบาทของไทยในการนำกลุ่มประเทศ CLMVT เข้าสู่มิติของความร่วมมือและช่วยเหลือกันอย่างใกล้ชิดแทนที่การแข่งขัน เพื่อให้เป็นกำลังในการสร้างความสมดุลและพัฒนาภูมิภาคร่วมกัน โดยให้มีกลไกหรือคณะกรรมการระดับชาติเพื่อบูรณาการแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในทุกระดับและในการเจรจาความร่วมมือกับมิตรประเทศ

(3) ผลักดันการลงทุนเพื่อปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเป้าหมายสู่ไทยแลนด์ 4.0 โดยพัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุน โดยปรับระบบการพัฒนาบุคลากรและหลักสูตรให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานและภาคธุรกิจที่ให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและร่วมจ่ายในการพัฒนาบุคลากร และปรับวิธีการเรียนการสอนเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่เน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการหารายได้และสร้างธุรกิจ

3) มุ่งสู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน (High Sustainability) โดยกำหนดหมุดหมายมุ่งเป้าให้ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

กลยุทธ์

(1) การพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมและกลไกสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

(2) สร้างความร่วมมือถ่ายทอดเทคโนโลยีกับต่างประเทศ พัฒนาเครือข่ายเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ส่งเสริมการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนและพัฒนาองค์ความรู้ด้านนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม ด้านการวิจัย และด้านการนำไปประยุกต์ใช้

4. นโยบายและวิสัยทัศน์ของรัฐบาล

วิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนประเทศไทยของรัฐบาลปัจจุบัน (2565) คือ “มุ่งมั่นให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในศตวรรษที่ 21”

นโยบาย ด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ประกอบด้วย

1) ส่งเสริมการเรียนรู้หลักการทรงงาน การนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการและการพัฒนาประเทศเพื่อประโยชน์ในวงกว้าง รวมทั้งเผยแพร่ศาสตร์พระราชาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่เวทีโลกเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) การสร้างบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในภูมิภาคและเวทีโลก ด้วยการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ และในเวทีโลกอย่างสมดุลและมีเสถียรภาพ บนพื้นฐานของหลักการการไว้เนื้อเชื่อใจกัน การเคารพซึ่งกันและกัน และการสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน เน้นย้ำความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนาและส่งเสริมบทบาท ที่สร้างสรรค์ของไทยในประชาคมโลก รวมทั้งมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ

การเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยผลักดันให้เกิดความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน และระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา เพื่อส่งเสริมวาระด้านความยั่งยืนในทุกมิติ และสนับสนุนความเป็นแกนกลางของอาเซียน ซึ่งจะนำไปสู่สันติสุขและความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืนในภูมิภาค

5. กรอบแนวดำเนินการของกระทรวงการต่างประเทศ 3 ปี (พ.ศ.2566-2568)

ในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ให้มีความสำคัญในเป้าหมาย เรื่องต่อไปนี้ คือ

การส่งเสริมความร่วมมือเพื่อบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นประเด็นสำคัญ คือ

(1) ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพื่อผลักดันให้แนวทางการพัฒนาของไทยเป็นหนึ่งในตัวอย่างของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SEP for SDGs)

(2) ส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญและตอบโจทย์ผลกระทบหลังโควิด-19 อาทิ สุขภาพ อาชีพ อาหาร และพลังงาน

(3) ส่งเสริมการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียนฐานชีวภาพ (Bio-Circular-Green Economy) ในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อม

(4) ส่งเสริมการปฏิบัติตามคำมั่นของไทยในการประชุม COP26

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวณัฐฐิณี นิมยี่สุน
ประวัติการศึกษา	– ปริญญาตรี รัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ University of Kent at Canterbury สหราชอาณาจักร – ปริญญาโท สาขารัฐศาสตร์และสหภาพโซเวียตศึกษา London School of Economics and Political Sciences มหาวิทยาลัยลอนดอน สหราชอาณาจักร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2547	เลขานุการตรี กองยุโรป 3 กรมยุโรป
พ.ศ. 2548	เลขานุการตรี กลุ่มงานเอเชียกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2549	เลขานุการโท กองสันติภาพ ความมั่นคงและการลดอาวุธ กรมองค์การระหว่างประเทศ
พ.ศ. 2550	เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทลอาวีฟ รัฐอิสราเอล
พ.ศ. 2551	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทลอาวีฟ รัฐอิสราเอล
พ.ศ. 2552	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโก สหพันธรัฐรัสเซีย
พ.ศ. 2556	เลขานุการเอก กลุ่มงานเอเชียกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2557	ที่ปรึกษา กองตะวันออกกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2560	ที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักร กัมพูชา
พ.ศ. 2562-2564	อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ